

**Souhrnná informace o aktivitách realizovaných
příslušnými resorty v oblasti potírání nelegálního
zaměstnávání za rok 2021**

OBSAH

I. ČÁST – ČINNOST MINISTERSTVA PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ A MEZIRESORTNÍ SPOLUPRÁCE V OBLASTI BOJE PROTI NELEGÁLNÍMU ZAMĚSTNÁVÁNÍ A SOUVISEJÍCÍMU PROTIPRÁVNÍMU JEDNÁNÍ	4
1. Činnost MOPNZ	4
2. Další aktivity MPSV	6
II. ČÁST – LEGISLATIVNÍ ZMĚNY S DOPADEM NA OBLAST NELEGÁLNÍHO ZAMĚSTNÁVÁNÍ	10
3. Legislativní změny přijaté v roce 2021.....	10
4. Plánované legislativní změny	10
III. ČÁST – ČINNOST STÁTNÍHO ÚŘADU INSPEKCE PRÁCE	14
5. Počty provedených kontrol a zjištěných nelegálně zaměstnaných osob	17
6. Sankce uložené v souvislosti s nelegální prací cizinců.....	20
7. Podněty ke kontrole NLZ	22
8. Další zjištěná porušení právních předpisů kontrolovaných inspekcí práce..	22
9. Kontroly agenturního zaměstnávání	24
10. Kontroly zastřeného zprostředkování zaměstnání	27
IV. DALŠÍ ČINNOSTI	30
11. Agentury práce v ČR	30
12. Činnosti Finanční správy ČR	34
13. Celní správa ČR – výsledky kontrolní činnosti celních úřadů	38
14. Výsledky činnosti Ministerstva vnitra a Policie ČR.....	40
Kvóty pro ekonomickou migraci a migrační programy	41
Koordinační meziresortní spolupráce Ministerstvem vnitra	42
Aplikace institutu nespolehlivého zaměstnavatele	43

Obchodování s lidmi	43
Bezpečnostní situace v průmyslových zónách v souvislosti se zaměstnáváním cizinců.....	45
Kontrolní činnost Policie ČR za účelem odhalení neoprávněného zaměstnání	47
15. Činnost Ministerstva zahraničních věcí	56
Kvóty pro ekonomickou migraci a migrační programy	56
Statistické údaje za rok 2021	58
Kontrolní a preventivní činnost ZÚ ČR.....	60
Vyhodnocení situace v některých státech s vysokým migračním potenciálem a s ohledem na riziko výkonu nelegální práce v ČR	60
16. Činnosti Ministerstva průmyslu a obchodu	77
Kontrolní činnosti živnostenských úřadů:	77
Realizace vládních programů ekonomické migrace:.....	77
V. ČÁST – SHRUTÍ.....	82
17. Seznam zkratk.....	85

I. ČÁST – ČINNOST MINISTERSTVA PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ A MEZIRESORTNÍ SPOLUPRÁCE V OBLASTI BOJE PROTI NELEGÁLNÍMU ZAMĚSTNÁVÁNÍ A SOUVISEJÍCÍMU PROTIPRÁVNÍMU JEDNÁNÍ

Tento materiál je vládě České republiky (dále též jen „ČR“) předkládán jako jeden z výsledků činnosti Meziresortního orgánu pro potírání nelegálního zaměstnávání (dále též jen „MOPNZ“), který na centrální úrovni zajišťoval koordinaci a spolupráci v oblasti boje proti výkonu a umožnění nelegální práce¹. Gestorem činnosti MOPNZ je Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále též jen „MPSV“).

Posláním MOPNZ je koordinovat činnost členských institucí v oblasti uvedené v jeho názvu, projednávat a posuzovat vhodná opatření přispívající k řešení dané problematiky, doporučovat směry kontrolní a preventivní činnosti. Prostřednictvím MOPNZ mohou členské instituce zejména uplatňovat připomínky a návrhy související s projednávanou problematikou a následně přenášet informace potřebné k činnosti podřízených orgánů.

1. Činnost MOPNZ

V roce 2021 proběhla na základě usnesení Vlády ČR ze dne 8. 2. 2021, č. 106, transformace Meziresortního orgánu pro potírání nelegálního zaměstnání cizinců na MOPNZ, do jehož věcné působnosti spadá problematika nelegálního zaměstnávání cizinců i občanů ČR. První řádné zasedání MOPNZ se uskutečnilo dne 23. 6. 2021, kdy byl mimo jiné přijat Jednací řád MOPNZ a dále byla navržena opatření, jež budou diskutována v rámci jednotlivých pracovních skupin MOPNZ za účelem zvážení jejich vhodnosti, účelnosti a způsobu realizace. V rámci MOPNZ byly ustaveny tři pracovní skupiny, a to:

- Pracovní skupina k problematice zaměstnávání cizinců
- Pracovní skupina k problematice nelegální práce,

¹ Pojem nelegální práce je uveden v § 5 písm. e) zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zákon o zaměstnanosti“).

- Pracovní skupina k problematice agenturního zaměstnávání a zastřeného zprostředkování zaměstnání.

Dále byla podána informace o činnosti Evropské platformy pro posílení spolupráce při řešení problematiky nehlášené práce, která je od 26. 5. 2021 nově přetransformována jako stálá pracovní skupina pod Evropský orgán pro pracovní záležitosti (dále jen „ELA“), dále pak byla poskytnuta informace o kampani ELA na podporu boje proti nelegálnímu zaměstnávání sezónních pracovníků.

V průběhu roku 2021 se uskutečnila jednání všech tří výše uvedených pracovních skupin MOPNZ. Jednání pracovní skupiny k problematice nelegální práce proběhlo dne 6. 10. 2021 a byly projednávány vybrané aktivity z opatření navržených na zasedání MOPNZ. Stěžejními diskutovanými opatřeními byly:

- Návrh změny definice nelegální práce,
- Informační deficit veřejné moci u dohod konaných mimo pracovní poměr,
- Digitální platformy jako „nové formy práce“,
- Otázka rozšíření institutu ručení za pokutu za umožnění nelegální práce na všechny formy nelegální práce,
- Problematika evidence pracovní doby pro práce konané na dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr.

Pracovní skupina k problematice nelegální práce se usnesla na přijetí opatření spočívajících v redefinici nelegální práce a zákonného zavedení povinnosti zaměstnavatelských subjektů evidovat uzavřené dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr i pracovní dobu zaměstnanců z těchto dohod.

Pracovní skupina k problematice agentur práce a zastřeného zprostředkování zaměstnání realizovala jednání dne 13. 10. 2021, v jehož průběhu byla diskutována především témata:

- Pojištění agentur práce pro případ jejich úpadku, kdy bylo schváleno opatření spočívající v legislativní změně § 58a zákona o zaměstnanosti, a to vypuštění institutu pojištění agentur práce,

- Překážky na straně zaměstnavatele (agentury práce),
- Zastřené zprostředkování zaměstnání a kontrolní činnost v dané věci.

Jednání pracovní skupiny k problematice zaměstnávání cizinců proběhlo dne 19. 10. 2021. V průběhu tohoto jednání byl členy prodiskutován záměr zavedení konceptu spolehlivého/uznaného zaměstnavatele a veřejného seznamu spolehlivých/uznaných zaměstnavatelů. Následně byly představeny připravované projekty prevence nelegálního zaměstnávání cizinců. Na základě hlasování členů uvedené pracovní skupiny bylo doporučeno, aby MPSV ve spolupráci s ostatními dotčenými institucemi zahájilo práce na studii proveditelnosti zavedení konceptu „spolehlivého/uznaného zaměstnavatele“. Taktéž pokračování v přípravě integračních projektů financovaných z OPZ+ a AMIF se zaměřením na zahraniční zaměstnanost a integraci cizinců na trh práce bylo členy pracovní skupiny doporučeno.

V rámci uvedeného jednání byla členům pracovní skupiny představena připravovaná reforma pracovní migrace na bázi bodového systému.

Závěry z jednání jednotlivých pracovních skupin prezentovaly předsedové pracovních skupin na 2. zasedání MOPNZ konaném dne 11. 4. 2022, kdy byla opatření schválená na jednání pracovních skupin odhlasována zástupci členských institucí MOPNZ.

2. Další aktivity MPSV

MPSV se v roce 2021 podílelo na činnosti Meziresortní koordinační skupiny pro oblast boje proti obchodování s lidmi, stejně jako na činnosti Koordinačního orgánu pro řízení ochrany státních hranic a migraci a Analytického centra pro ochranu státních hranic a migraci a Pracovní skupiny pro ekonomickou migraci při Ministerstvu průmyslu a obchodu.

MPSV se dále snaží zvyšovat povědomí veřejnosti o právech a povinnostech, o rizicích a možnostech řešení nepříznivých životních situací spojených se zaměstnáváním zahraničních pracovníků v ČR. Děje se tak zejména pomocí internetových portálů: portálu MPSV/Úřadu práce České republiky, EURES (Evropských služeb zaměstnanosti), webové stránky Státního úřadu inspekce práce, webových stránek

cizinci.cz, Podpora cizincům – Interaktivní mapa (pracevceskerepublice.cz) apod. Webová stránka pracevceskerepublice.cz bude v průběhu roku 2022 kompletně přeložena do ukrajinského jazyka.

Zástupci MPSV průběžně v roce 2021 poskytovali osobní i telefonické konzultace tazatelům, dále se aktivně zapojovali do on-line akcí, zejména seminářů a videokonferencí, v rámci kterých předávali odborné i široké veřejnosti aktuální informace v souvislosti s potenciálním výskytem nelegálního zaměstnávání cizinců na území ČR.

MPSV se ve spolupráci s Ministerstvem průmyslu a obchodu (dále též jen „MPO“), Ministerstvem vnitra (dále též jen „MV“) a Ministerstvem zahraničních věcí (dále též jen „MZV“), případně také ve spolupráci se Svazem průmyslu a dopravy a Hospodářskou komorou, pořádalo regionální osvětové semináře ekonomické migrace pro zaměstnavatele, kteří plánují v ČR zaměstnávat cizince.

V roce 2021 MPSV také rozšířilo jazykové mutace letáku proti pracovnímu vykořisťování zveřejněného na stránkách MPSV: <https://www.mpsv.cz/pracovni-vykoristovani> Informovanost/webové stránky:

Webové stránky České správy sociálního zabezpečení² poskytují informace z oblastí nemocenského a důchodového pojištění a pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, dále jsou na nich dostupné tiskopisy použitelné v uvedených oblastech.

Webové stránky Státního úřadu inspekce práce (dále též jen „SÚIP“)³ slouží jako cenný zdroj informací jak pro zaměstnance, tak pro zaměstnavatele. Klienti zde naleznou informační materiály orientované na oblast pracovních vztahů a podmínek, bezpečnosti práce, zákona o zaměstnanosti a další problematiku související s činností orgánů inspekce práce. Prostřednictvím stránek je veřejnost informována o kontrolní

² <https://www.cssz.cz/>

³ <http://www.suip.cz/o-nas/zakladni-udaje/>

působnosti SÚIP. Publikované údaje se týkají i oblasti legálního a nelegálního zaměstnávání na území ČR.

Prevence a spolupráce:

Od roku 2021 probíhá projektová příprava žádostí o finanční podporu z AMIF zaměřená na posílení kapacit inspekce práce a zvýšení efektivity vymáhání mj. směrnice evropského parlamentu a rady 2009/52/ES ze dne 18. června 2009. Cílem bude obecně posílit kapacity inspekce, znalosti a dovednosti inspektorů a celkově zvýšit efektivitu odhalování a potírání nelegálního zaměstnávání a pracovního vykořisťování pracovníků ze třetích zemí, což povede souběžně také ke zvyšování efektivity boje proti obchodování s lidmi.

V roce 2021 se pracovníci Úřadu práce České republiky (dále též jen „ÚP ČR“) účastnili školení „Posílení interkulturních kompetencí zaměstnanců státní správy a bezpečnostních složek“ organizovaného společností Slovo21. Celkem bylo realizováno osm dvoudenních kurzů v jejichž rámci bylo proškoleny celkem 113 zaměstnanců, kteří se v rámci své agendy setkávají s cizinci. Hlavními tématy byla migrace a integrace cizinců, interkulturní psychologie, základy komunikačních dovedností, specifika různých skupin cizinců v ČR a řešení modelových situací. Školení bude v následujícím roce rozšířeno o navazující kurz zaměřený na prohloubení komunikačních dovedností a již získaných interkulturních kompetencí. Průběžná evaluace nasvědčuje velmi pozitivnímu přijetí školené problematiky, zejména vzhledem k její využitelnosti v praxi při klientské práci. V rámci prevence nelegálních forem a podpory legálních forem pracovní migrace se zástupci MPSV podíleli na přípravě a diskuzi evropských opatření spojených s Evropskou platformou pro boj proti nehlášené práci na úrovni Evropské unie (dále též jen „EU“).

MPSV rovněž prostřednictvím Výzkumného ústavu bezpečnosti práce provádí výzkum dopadů nelegálního zaměstnávání ve vztahu bezpečnosti a ochraně zdraví při práci (dále též jen „BOZP“) v rámci projektu Problematika nelegální práce s důrazem na pracovněprávní aspekty a související zajištění BOZP. V rámci tohoto výzkumného úkolu byly Výzkumným ústavem bezpečnosti práce, v.v.i. ve spolupráci s Ústavem

státu a práva AV ČR, v. v. i. vytvořeny webové stránky Práce cizinců v ČR (pracecizincu.cz) obsahující užitečné a praktické odpovědi na otázky týkající se:

- pobytu cizinců na území ČR,
- podmínek výkonu legální pracovní činnosti v ČR,
- výhod legální práce v ČR,
- vysvětlení, co se rozumí nelegální prací cizinců v ČR,
- důsledků a rizik spojených s nelegální prací v ČR,
- práv cizinců v oblasti zdravotní péče a sociálního zabezpečení.

II. ČÁST – LEGISLATIVNÍ ZMĚNY S DOPADEM NA OBLAST NELEGÁLNÍHO ZAMĚSTNÁVÁNÍ

3. Legislativní změny přijaté v roce 2021

Dne 2. 8. 2021 nabyla účinnosti novela zákona o zaměstnanosti, provedená zákonem č. 274/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Podle této novely je již možné postihnout za přešupek také osoby, které výkon zastřeného zprostředkování zaměstnání umožnily. Jedná se zejména o uživatele, kteří pracovní sílu využívají, tedy o subjekty, které uzavřely smlouvy právě s osobami, jež zastřeně zprostředkovávají. I této osobě hrozí postih formou přestupkového řízení. Pokud zastřené zprostředkování zaměstnání umožnila fyzická osoba, může jí být uložena pokuta až do výše 5 000 000 Kč, pokud tuto činnost umožnila právnická nebo podnikající fyzická osoba, může jí být uložena pokuta za přešupek v rozmezí 50 000 až 10 000 000 Kč.

4. Plánované legislativní změny

Úprava definice nelegální práce dle § 5 písm. e) bod 1 zákona o zaměstnanosti

Je připravována nová zákonná definice nelegální práce, aby bylo postaveno najisto, že soustavnost není znakem závislé resp. nelegální práce, kdy toto konstatoval Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku čj. 6 Ads 46/2013-35 ze dne 13. 2. 2014 a dalších.

Úprava agenturního zaměstnávání

Je připravována novela zákona o zaměstnanosti, kterou by došlo ke zrušení povinného pojištění agentur práce pro případ jejich úpadku a dojde k poskytnutí stejné ochrany zaměstnancům agentur práce jakou poskytuje zákon č. 118/2000 Sb. o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon č. 118/2000 Sb.“), jiným zaměstnancům v případě platební neschopnosti jejich zaměstnavatele. Zároveň v této

souvislosti dojde v zákoně č. 118/2000 Sb. k vypuštění překážky poskytnutí ochrany zaměstnancům agentur práce uspokojeným z pojištění agentury práce.

V rámci této úpravy by došlo k dalším změnám s cílem zpřesnit a z efektivit danou regulovanou oblast. Mimo jiné budou upraveny případy porušení zákona o zaměstnanosti, které vedou obligatorně k odejmutí povolení ke zprostředkování zaměstnání, dojde k jejich zpřesnění takovým způsobem, aby důvod odejmutí povolení ke zprostředkování zaměstnání spočíval pouze v závažném protiprávním jednání agentury práce. Dále se navrhuje další úpravy podmínek pro udělení povolení ke zprostředkování zaměstnání tak, aby podmínkou vydání povolení byla skutečnost, že žadatel v uplynulých 3 letech neumožnil výkon nelegální práce nebo zastřenež nezprostředkoval zaměstnání anebo toto jednání neumožnil.

Navrhovaná plánovaná úprava má dále zabránit získání praxe navrhovaného odpovědného zástupce, kdy některé subjekty pro účely získání povolení ke zprostředkování zaměstnání dokládají tuto praxi odpovědného zástupce vykonanou před více než 10 (či dokonce 20) lety. Takováto odborná praxe stěžejí může reflektovat současnou situaci na trhu práce. Zákon o zaměstnanosti není dostatečně přesný, co se týče pojmu praxe, přičemž explicitně neuvádí, jaká má být kvalita a právní kvalifikace vztahu fyzické osoby a subjektů, u kterých je praxe vykonávána, proto je navrhováno její zpřesnění. Zároveň návrh zabezpečuje, aby bylo ještě před vydáním povolení ke zprostředkování zaměstnání zajištěno, že odpovědný zástupce bude u potenciální agentury práce zaměstnán v pracovním poměru s pracovní dobou.

Navrhovaná právní úprava předpokládá zvýšení finanční částky kauce, neboť z praxe vyplynulo, že v mnoha případech je výše kauce při zániku povolení ke zprostředkování zaměstnání nedostatečná a nepokrývá nedoplatky subjektu, jemuž zaniklo povolení ke zprostředkování zaměstnání. Kauce se ukázala jako vhodný nástroj k prokázání finanční způsobilosti agentury práce, nicméně z poznatků z praxe vyplývá, že je vhodné zavést rovněž podmínku finanční bezdlužnosti již při vzniku agentury práce.

Úprava institutu modrých karet

Za účelem zatraktivnění modrých karet a zkrácení lhůt pro nábor vysoce kvalifikované pracovní síly a v souvislosti s potřebou transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady EU č. 2021/1883 je rozpracován návrh, jehož obsahem je řada opatření, které mají usnadnit zaměstnávání prostřednictvím tohoto institutu. Mimo jiné formou zrušení tzv. testu trhu práce. Cizincům by bylo umožněno podat žádost o modrou kartu ihned po zveřejnění volného pracovního místa v centrální evidenci volných pracovních míst obsaditelných držiteli modré karty.

Do doby podání žádosti cizincem by takové místo bylo nabízeno Úřadem práce uchazečům či zájemcům o zaměstnání tak, jak je tomu dosud. Podmínku nahlásit volné pracovní místo pro účely jeho zařazení do centrální evidence volných pracovních míst obsaditelných držiteli modré karty se navrhuje ponechat, a to mimo jiné z důvodu potřeby možnosti provedení tzv. testu trhu práce v případě vysoké nezaměstnanosti, resp. v případě, že bude místě příslušná krajská pobočka Úřadu práce mít dostatek vhodných uchazečů o zaměstnání pro danou pozici. Pro tento účel je navrhováno vložit do zákona o zaměstnanosti možnost v případě vysoké nezaměstnanosti v daném oboru test trhu práce případně provést a stanovit i jeho délku.

V rámci přípravy této novely se chystá úprava podmínky pro zveřejnění volných pracovních míst v evidenci volných pracovních míst spočívající v uložení pokuty za porušení povinnosti vyplývající z pracovněprávních předpisů. Jedná se o legislativně technické zpřesnění. Dále je rozpracováno doplnění výše pravomocně uložené pokuty, při jejímž překročení nebude možné nabízet a zveřejňovat nabídky volných pracovních míst, a mimo jiné tak vydávat povolení k zaměstnání. Navrhovaná úprava si klade za cíl sjednocení s úpravou týkající se centrální evidence volných pracovních míst obsaditelných držiteli zaměstnanecké karty a centrální evidence volných pracovních míst obsaditelných držiteli modré karty (§ 37a) tak, aby nedocházelo k neodůvodněným rozdílům v případě možnosti výkonu práce s povolením k zaměstnání s možností výkonu práce na zaměstnaneckou, resp. modrou kartu a zároveň aby došlo k eliminaci problémů vyplývajících z aplikační praxe. Stanovená hranice je rovněž v souladu s § 99 písm. e) zákona o zaměstnanosti, dle kterého se

povolení k zaměstnání nevydá, pokud byla zaměstnavateli uložena pokuta vyšší než 50 000 Kč.

V rámci této úpravy je plánováno doplnění mezi náležitosti žádosti o povolení k zaměstnání a jeho obsahu (výrokové části rozhodnutí) druh pracovněprávního vztahu cizince. Díky této změně bude Ministerstvo práce a sociálních věcí moci sledovat, do jakých pracovněprávních vztahů cizinci nastupují.

Návrh dále obsahuje řadu dalších zpřesnění a změn v této oblasti.

III. ČÁST – ČINNOST STÁTNÍHO ÚŘADU INSPEKCE PRÁCE

Kontrolní činnost SÚIP byla realizována v roce 2021 na základě Ročního programu kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce na rok 2021, který byl řádně projednaný Radou vlády pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, vyššími odborovými orgány a organizacemi zaměstnavatelů a také schválený MPSV.

Kontrolní činnost byla v první polovině roku významně ovlivněna pandemií onemocnění COVID-19. V důsledku přijatých opatření Vlády ČR a Ministerstva zdravotnictví ČR musela být kontrolní činnost orgánů inspekce práce po jistou dobu výrazně omezena, početná skupina inspektorů byla v průběhu roku pověřena společně s kontrolory ÚP ČR realizací veřejnosprávních kontrol programu Antivirus a v průběhu první poloviny roku bylo více než 300 inspektorů dočasně přeloženo k výpomoci Krajským hygienickým stanicím pro účely trasování onemocnění COVID-19. Zejména z těchto důvodů nebylo možné objektivně naplnit plánovaný počet provedených kontrol. Nicméně zaměření kontrol v jednotlivých oblastech kontrolní působnosti a cíle těchto kontrol, tak jak je stanovil Roční program kontrolních akcí na rok 2021, byly naplněny.

V roce 2021 provedly orgány inspekce práce u zaměstnavatelů celkem 14 443 kontrol. Z tohoto počtu se 5 234 kontrol zaměřilo na dodržování bezpečnosti práce na pracovištích a bezpečný provoz vyhrazených technických zařízení, 3 318 kontrol se věnovalo dodržování pracovních vztahů a podmínek, na odhalování nelegálního zaměstnávání směřovalo 5 222 kontrol a na oblast zaměstnanosti bylo zaměřeno 669 kontrol. Kromě inspekční činnosti v oblasti bezpečnosti práce a vyhrazených technických zařízení provedly oblastní inspektoráty práce 572 kontrol příčin a okolností pracovních úrazů. Dále oblastní inspektoráty práce vydaly 2 076 vyjádření k projektovým dokumentacím staveb, určených pro užívání ve veřejném zájmu nebo jako pracoviště fyzických osob, a účastnily se v 1 053 případech kolaudačních řízení staveb.

Na základě porušení právních předpisů zjištěných při kontrolách uložily orgány inspekce práce v roce 2021 celkem 3 526 pokut v celkové výši 378 967 000 Kč.

Odhalování a potírání nelegálního zaměstnávání patří již tradičně k jedné z hlavních kontrolních oblastí orgánů inspekce práce, která plně koresponduje s prioritami resortu MPSV a také s vnitřní politikou EU.

Kontroly zaměřené na odhalování nelegálního zaměstnávání patřily v roce 2021 mezi stěžejní činnosti orgánů inspekce práce jako součást kontrolní činnosti v oblasti zaměstnanosti.

V loňském roce došlo oproti roku 2020 k mírnému nárůstu zjištěných nelegálně pracujících osob. Oproti předcházejícímu roku byl sice zjištěn pokles nelegálně pracujících občanů ČR, nicméně k nárůstu případů došlo u cizinců a občanů EU.

I přes pandemii onemocnění COVID-19 byl nadále na trhu práce nedostatek pracovní síly, přičemž se zaměstnavatelé tento problém snažili opět řešit zejména zapojením pracovníků ze zahraničí, nejvíce ze zemí mimo EU. U zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí je však nutné dodržet pracovněprávní předpisy a předpisy související s pobytem cizinců na území ČR, přičemž splnění těchto podmínek může být administrativně i časově náročné. Při kontrolní činnosti se inspektoři často setkávají nejen s nelegálním zaměstnáváním cizinců, ale zejména snahou vyhnout se splnění stanovených podmínek, jako například zneužití bezvízového styku, zprostředkování zaměstnání či zneužití institutu vysílání pracovníků při poskytování služeb zaměstnavatelem usazeným v jiném členském státě EU.

Přestože jsou kontroly v oblasti odhalování nelegálního zaměstnávání primárně zaměřeny na kontrolu výkonu nelegální práce občanů ČR a cizinců, je běžnou součástí těchto kontrol také kontrola dodržování souvisejících povinností zaměstnavatelů v oblasti zaměstnanosti, tj. především informační a evidenční povinnosti zaměstnavatele při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, povinnosti mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu, ale také kontrola dodržování základních povinností v oblasti pracovních vztahů a podmínek, (na úseku pracovního poměru, pracovní doby, odměňování) a BOZP. V případě zjištění takovýchto zásadních či systémových nedostatků byli ke kontrole přizváni také inspektoři se specializací na danou oblast.

Na kontrolní činnost, při níž byla inspektory zjištěna porušení v dodržování pracovněprávních předpisů, navazují inspektoráty práce vedením přestupkových řízení o uložení pokuty za spáchání zjištěných přestupků.

Nedílnou součástí nejen kontrolní činnosti v oblasti nelegálního zaměstnávání bylo také poskytování základního pracovněprávního poradenství. To je inspektory poskytováno nejen v rámci samotné kontroly, ale také v rámci pravidelného poradenství pro veřejnost, které provádí jak SÚIP, tak oblastními inspektoráty práce (dále též jen „OIP“).

Při provádění kontrolní činnosti v oblasti nelegálního zaměstnávání (dále také jen „NLZ“) se výborně osvědčuje spolupráce s ozbrojenými složkami, zejména Celní správou, Policí ČR a Službou cizinecké policie. Dále na centrální i oblastní úrovni probíhá dlouhodobá spolupráce s jinými orgány státní správy, zejména ÚP ČR a Českou správou sociálního zabezpečení (dále též jen „ČSSZ“). Vzájemná spolupráce s těmito orgány je velmi cenná zejména při kontrole zaměřené na umožnění výkonu nelegální práce cizinců nebo při kontrolách velkých pracovišť.

V roce 2021 orgány inspekce práce realizovaly celkem 3 rozsáhlé mimořádné celostátní kontrolní akce, v rámci kterých bylo zkontrolováno celkem 207 zaměstnavatelů. Kromě inspektorů oblastních inspektorátů práce bylo do akcí zapojeno také 320 policistů Služby cizinecké policie. Kontroly se zaměřily zejména na podniky v průmyslu, agropotravinářství, na stavby či logistická centra. Na základě 16 dokončených kontrol bylo zjištěno porušení právních předpisů u 151 zaměstnavatelů. Kontrolami bylo odhaleno 44 zaměstnavatelů, kteří umožnili výkon nelegální práce celkem 190 osobám. Nejčastěji se jednalo o cizince, státní příslušníky Ukrajiny (116 osob) a Vietnamu (48 osob). Zastřené zprostředkování zaměstnání bylo odhaleno u 31 zaměstnavatelů, kteří nezákonně přidělovali k uživateli 240 zaměstnanců, nejčastěji takto byly zaměstnány osoby se státní příslušností Ukrajina (117) a Maďarsko (60).

SÚIP je aktivně zapojen do Systému pro výměnu informací o vnitřním trhu (IMI), který zjednodušuje výměnu informací mezi členskými státy Evropské unie. V roce 2021 bylo prostřednictvím tohoto systému ze strany SÚIP přijato celkem 237 žádostí. Z tohoto počtu se jednalo o 47 žádostí o poskytnutí informace, 156 žádostí o předání

dokumentu vč. rozhodnutí o uložení pokuty českým zaměstnavatelům a 34 žádostí o vymožení sankce uložené českému zaměstnavateli v zemi EU. Ze strany SÚIP bylo členskými státy EU odesláno celkem 21 žádostí, z toho 19 žádostí o poskytnutí informací a 2 žádosti o vymožení pokuty uložené zahraničnímu zaměstnavateli.

5. Počty provedených kontrol a zjištěných nelegálně zaměstnaných osob

V roce 2021 bylo provedeno celkem 5 222 kontrol přímo zaměřeno na oblast nelegálního zaměstnávání. Kontroly byly prováděny u širokého spektra zaměstnavatelů, s přihlédnutím k možnému podezření na umožnění výkonu nelegální práce. Výše uvedené kontroly byly provedeny celkem u 4 945 subjektů, z tohoto počtu bylo zkontrolováno celkem 1 629 fyzických osob a 3 316 právnických osob.

Při těchto kontrolách bylo zjištěno celkem 4 270 porušení pracovněprávních předpisů, a to jak v oblasti dodržování povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti, včetně zákazu nelegálního zaměstnávání, tak v oblasti základních institutů pracovních vztahů a podmínek a BOZP, které byly rovněž součástí předmětu kontroly.

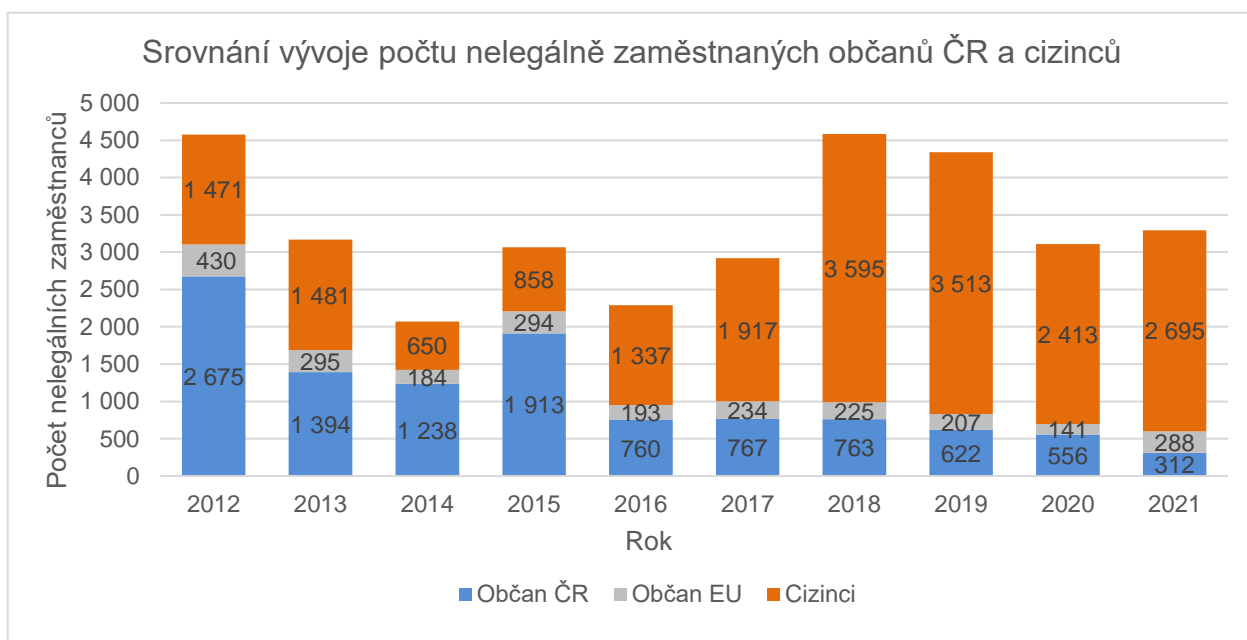
V rámci provedených kontrol bylo OIP odhaleno celkem 3 295 osob vykonávajících nelegální práci. Z tohoto celkového počtu se v 312 případech jednalo o občany ČR, dále ve 288 případech o občany jiných členských států EU a v 2 695 případech o cizince ze zemí mimo EU. Nelegální práce byla OIP zjištěna celkem u 735 subjektů.

Počet odhalených nelegálně zaměstnaných osob ve vztahu k počtu kontrol v letech 2012-2021

Rok	Počet kontrol	Počet osob zjištěných při nelegální práci			
		občané ČR	občané EU	cizinci	celkem
2012	35 557	2 675	430	1 471	4 576
2013	36 101	1 394	295	1 481	3 170
2014	15 911	1 238	184	650	2 072

2015	9 583	1 913	294	858	3 065
2016	9 308	760	193	1 337	2 290
2017	9 707	767	234	1 917	2 918
2018	8 339	763	225	3 595	4 583
2019	8 160	622	207	3 513	4 342
2020	5 557	556	141	2 413	3 110
2021	5 222	312	288	2 695	3 295

Srovnání vývoje počtu nelegálně zaměstnaných osob ČR a cizinců v letech 2012-2021

I přes nižší počet provedených kontrol, z důvodu epidemie COVID-19, je nadále patrný trend předchozích let, tj. že počet zjištěných nelegálně zaměstnaných cizinců vysoce převyšoval počet nelegálně pracujících občanů ČR a EU.

Mezi nejčastěji zjištěné nelegálně zaměstnané cizince, shodně s předcházejícími lety, patřili občané Ukrajiny (2 295 osob), Moldavska (81 osob) a Vietnamu (80 osob).

Nelegálně zaměstnaní cizinci ze zemí mimo EU

Státní příslušnost	Počet osob
--------------------	------------

Ukrajina	2 295
Moldavsko	81
Vietnam	80
Gruzie	32
Uzbekistán	29
Kazachstán	25
Rusko	24
Bělorusko	18
Kyrgyzstán	16
Ostatní země	95
Celkem	2 695

Mezi nejčastěji zjištěné nelegálně zaměstnané pracovníky z členských zemí EU patřili v roce 2021 občané Polska (187), Slovenska (40 osob), Maďarska (36 osob), Rumunska (19 osob) a Bulharska (4 osob).

Tabulka 1 - Nelegálně zaměstnaní občané zemí EU

Státní příslušnost	Počet osob
Polsko	187
Slovensko	40
Maďarsko	36
Rumunsko	19
Bulharsko	4

Litva	1
Lotyšsko	1
Celkem	288

V roce 2021 byly nejčastěji nelegálně pracující osoby zjišťovány u zaměstnavatelů v oborech stavebnictví (u 148 subjektů), zpracovatelský průmysl (u 96 subjektů), velkoobchod, maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (u 82 subjektů), profesní, vědecké a technické činnosti (49 u subjektů), ubytování, stravování a pohostinství (u 45 subjektů).

Z pohledu velikosti zaměstnavatele se nelegálního zaměstnávání nejčastěji dopouštěli zaměstnavatelé velikostní kategorie do 9 zaměstnanců, přičemž tato skutečnost je patrná již od roku 2018.

Umožnění výkonu nelegální práce formou švarcsystému bylo v roce 2021 zjištěno u 133 případů. Nejčastěji se jednalo o švarcsystém občanů ČR, konkrétně se jednalo o 66 případů. Dále bylo odhaleno 43 případů švarcsystému cizinců a v 24 případech šlo o švarcsystém občanů EU.

6. Sankce uložené v souvislosti s nelegální prací cizinců

Za umožnění výkonu nelegální práce a výkon nelegální práce bylo v roce 2021 uloženo 740 pokut v celkové výši 190 178 000 Kč. Z toho bylo 16 pokut ve výši 127 000 Kč uloženo za výkon nelegální práce fyzickým osobám (nelegálně pracujícím osobám).

Počet a výše pokut za NLZ uložených v roce 2021

Důvod uložení pokuty	Počet uložných pokut	Výše uložných pokut v Kč
§ 139 odst. 1 písm. c) výkon nelegální práce fyzickou osobou § 5 písm. e)	16	127 000

§ 139 odst. 1 písm. d) umožnění výkonu nelegální práce fyzickou osobou podle § 5 písm. e) bodu 1 nebo 2	1	367 500
§ 140 odst. 1 písm. c) umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bodu 1 nebo 2	708	186 403 500
§ 140 odst. 1 písm. e) umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bodu 3 (cizinec bez povolení k pobytu)	19	3 280 000

(Pozn. Jedná se o pokuty uložené ve správních řízeních v období od 1. 1. do 31. 12. 2021, tj. částečně se může jednat o pokuty za protiprávní jednání zjištěná i kontrolami provedenými v předchozích obdobích. Počet pokut nelze sčítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přestupků).

Za porušení § 136 zákona o zaměstnanosti bylo v roce 2021 uloženo celkem 218 pokut ve výši 3 519 000 Kč. Za porušení informační povinnosti dle § 87 zákona o zaměstnanosti bylo v roce 2021 uloženo celkem 309 pokut ve výši 3 342 000 Kč. I v tomto případě se jedná o pokuty za protiprávní jednání zjištěné také kontrolami provedenými v předchozím období, tedy nejen v roce 2021. Na základě kontrol, které byly se zjištěním NLZ zahájeny i dokončeny v roce 2021, bylo uloženo celkem 49 pokut v celkové výši 15 235 000 Kč. Za porušení § 136 zákona o zaměstnanosti bylo uloženo celkem 13 pokut ve výši 160 000 Kč a za nesplnění informační povinnosti dle § 87 zákona o zaměstnanosti bylo uloženo celkem 39 pokut ve výši 525 000 Kč.

Podstatná část pokut za zjištění z kontrol roku 2021 pak bude předmětem správního řízení v následujícím období.

Počet a výše pokut uložených za NLZ na základě kontrol provedených v roce 2021

Důvod uložení pokuty	Počet uložených pokut	Výše uložených pokut v Kč
----------------------	-----------------------	---------------------------

§ 139 odst. 1 písm. c), přešupek, výkon nelegální práce fyzickou osobou podle § 5 písm. e)	1	10 000
§ 139 odst. 1 písm. d), přešupek, umožnění výkonu nelegální práce fyzickou osobou podle § 5 písm. e) bodu 1 nebo 2	4	91 000
§140 odst. 1 písm. c) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bod 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo bod 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	49	12 235 000

(Pozn. Jedná se o pokuty za protiprávní jednání, zjištěná kontrolami zahájenými a také dokončenými v roce 2021. Počet pokut nelze sčítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přešupků.)

7. Podněty ke kontrole NLZ

Do oblasti nelegálního zaměstnávání směruje každoročně řada podnětů. Ty jsou SÚIP a OIP adresovány jak ze strany veřejnosti (nejčastěji ze strany zaměstnanců), tak ze strany jiných správních orgánů. Těchto podnětů obdržely orgány inspekce práce v roce 2021 celkem 1 443. Z tohoto počtu upozorňovalo 926 podnětů na možný výkon nelegální práce občanů ČR, 129 podnětů na možný výkon nelegální práce občanů EU a 442 podnětů na možný výkon nelegální práce cizinců. Jeden podnět přitom může upozorňovat na více skutečností a může tak směřovat do více oblastí, jejich počty tedy není možné sčítat.

8. Další zjištěná porušení právních předpisů kontrolovaných inspekcí práce

Kromě nelegálního zaměstnávání byly nejčastěji při kontrolách NLZ zjištěny následující porušení zákona o zaměstnanosti:

Ustanovení zákona o zaměstnanosti	Popis porušení	Počet porušení
§ 87, § 88	Nesplnění informační povinnosti zaměstnavatelů vůči krajským pobočkám ÚP ČR ve vztahu k zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí.	719
§ 136	Nesplnění povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu a nesplnění této povinnosti ze strany zaměstnavatele usazeného v jiném členském státu EU, který v rámci poskytování služeb vyslal svého zaměstnance k dočasnému výkonu práce do ČR, přičemž doklady, jimiž je plněna tato povinnost, musí být přeloženy do českého jazyka.	356
§ 102	Zaměstnavatelé nesplnili evidenční povinnost ve vztahu k zaměstnancům ze zahraničí.	69
Celkový počet porušení zákona o zaměstnanosti		4 018

Nejčastěji zjištěná porušení zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zákoník práce):

Ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	Počet porušení
§ 77 odst. 1	Nesplnění povinnosti mít písemně uzavřenu dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti.	80
§ 75	Nedodrženo ustanovení zákoníku práce ve vztahu k výkonu práce na základě dohody o provedení práce.	51

§ 34	Nedodržení náležitostí týkající se obsahu a formy pracovní smlouvy.	36
§ 138	Nedodržení ustanovení týkající se sjednání výše odměny z dohody a podmínek pro její poskytování v dohodě o pracovní činnosti nebo v dohodě o provedení práce.	29
Celkový počet porušení zákoníku práce		251

9. Kontroly agenturního zaměstnávání

Agenturnímu zaměstnávání byla ze strany orgánů inspekce práce věnována, tak jako v předchozích obdobích, velká pozornost. Jedná se o důležitou součást kontrolní činnosti jednotlivých inspektorátů z hlediska eliminace negativních jevů spojených s agenturním zaměstnáváním. Agentury práce, jimiž se rozumí jak fyzické, tak právnické osoby, mohou provozovat svou činnost pouze na základě vydaného povolení ke zprostředkování zaměstnání, jež je, po splnění podmínek stanovených v zákoně o zaměstnanosti, vydáváno Generálním ředitelstvím Úřadu práce České republiky (dále též jen „GŘ ÚP ČR“).

Kontrolní činnost SÚIP v oblasti agenturního zaměstnávání zahrnovala nejen cílené kontroly přímo na oblast agenturního zaměstnávání, ale i kontroly primárně zaměřené na jiné oblasti (např. zastřené agenturní zaměstnávání, vysílání pracovníků, rovné zacházení a zákaz diskriminace nebo ochrana osobních práv zaměstnanců, odměňování, dodržování předpisů na úseku BOZP), přičemž kontrolovanými osobami byly agentura práce a uživatelé. Důležitým zdrojem informací, sloužících k zahájení kontroly agentury práce, jsou podněty ke kontrole podávané zaměstnanci, zaměstnavateli, ale i státními orgány (např. generálním ředitelstvím Úřadu práce ČR ve věci dodržování informačních a oznamovacích povinností agenturami práce).

V roce 2021 bylo orgány inspekce práce přijato 102 podnětů, které směřovaly přímo do oblasti agenturního zaměstnávání. Na základě těchto podnětů bylo dokončeno celkem 69 kontrol. Dalších 42 podnětů směřovalo do oblasti zprostředkování zaměstnání, přičemž na základě těchto podnětů bylo dokončeno 21 kontrol. Orgány

inspekce práce v roce 2021 obdržely od GŘ ÚP ČR 633 podnětů k zahájení řízení z moci úřední s agenturami práce, které nesplnily oznamovací povinnost podle § 59 odst. 2 zákona o zaměstnanosti, případně rovněž nevedly povinnou evidenci dle § 59 odst. 1 zákona o zaměstnanosti, nebo nesplnily oznamovací povinnost ve smyslu § 61 odst. 6 zákona o zaměstnanosti a neinformovaly ÚP o změnách údajů souvisejících s povolením ke zprostředkování.

Cílem kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v oblasti agenturního zaměstnávání je přispívat k dodržování pracovněprávních předpisů vyplývajících jak ze zákoníku práce, tak ze zákona o zaměstnanosti. Zákoník práce i zákon o zaměstnanosti ukládá agenturám práce a uživatelům řadu poměrně přísných legislativních povinností, které jsou tyto subjekty povinny řádně plnit.

V roce 2021 bylo orgány inspekce práce v oblasti agenturního zaměstnávání dokončeno celkem 675 kontrol. Z tohoto počtu bylo 127 kontrol přímo zaměřených na oblast agenturního zaměstnávání a 548 kontrol bylo primárně zaměřeno na jinou kontrolní oblast. Během těchto kontrol bylo odhaleno celkem 467 porušení právních předpisů týkajících se jak zákoníku práce, tak zákona o zaměstnanosti; tato porušení byla zjištěna u 282 kontrol.

Nejčastěji zjištěná porušení zákoníku práce:

Ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	Počet porušení
§ 308 odst. 1	Dohoda o dočasném přidělení neobsahovala zákonem stanovené náležitosti.	113
§ 309 odst. 2	Písemný pokyn neobsahoval zákonem stanovené náležitosti.	71
§ 309 odst. 5	Nedodržení srovnatelných pracovních a mzdových podmínek.	51
§ 308 odst. 2	Dohoda o dočasném přidělení nebyla uzavřena písemně.	19

Ostatní ust.	Další porušení ZP zjištěná při kontrolách v rámci agenturního zaměstnávání	21
Celkem porušení zákoníku práce		275

Nejčastěji zjištěná porušení zákona o zaměstnanosti

Ustanovení zákona o zaměstnanosti	Popis porušení	Počet porušení
§ 59 odst. 2	Nesplnění povinnosti agentur práce sdělit GŘ ÚP ČR údaje pro statistické účely.	88
§ 14 odst. 3 písm. b)	Zprostředkování zaměstnání bez povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání.	56
§ 60 odst. 10	Nesplnění podmínky vykonávání funkce odpovědného zástupce v rozsahu nejméně 20 hodin týdně.	13
§ 61 odst. 6	Nesplnění oznamovací povinnosti při změnách údajů týkajících se povolení ke zprostředkování zaměstnání.	10
Ostatní ust.	Další porušení zákona o zaměstnanosti zjištěná při kontrolách v rámci agenturního zaměstnávání	25
Celkem porušení zákona o zaměstnanosti		192

Za přestupky v oblasti agenturního zaměstnání a zprostředkování zaměstnání bylo agenturám práce v roce 2021 uloženo 593 pokut v celkové výši 13 401 500 Kč.

Na základě podnětů z GŘ ÚP ČR bylo uloženo 391 pokut v celkové výši 4 986 500 Kč. Vedle peněžitých pokut bylo agenturám práce na základě podnětů od ÚP ČR uloženo také 76 napomenutí. Tato správní řízení zahrnují nejen podněty z roku 2021, ale také

podané podněty z přechozích let. Další správní řízení budou zahájena v následujícím období.

Orgány inspekce práce během své kontrolní činnosti odhalily celkem 54 subjektů, které neměly povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání dle § 14 odst. 3 písm. b) zákona o zaměstnanosti.

V rámci kontrol v oblasti agenturního zaměstnávání se inspektoři při své hlavní kontrolní činnosti zaměřují také na kontrolu dodržování pracovněprávních předpisů u uživatelů.

Nejsou to tedy pouze agentury práce, ale rovněž uživatelé, kteří musí splnit řadu zákonem stanovených povinností. Po dobu dočasného přidělení zaměstnance agentury práce k výkonu práce u uživatele ukládá zaměstnanci agentury práce pracovní úkoly, organizuje, řídí a kontroluje jeho práci, dává mu k tomu účelu pokyny, vytváří příznivé pracovní podmínky a zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví při práci uživatel. Uživatel však nesmí vůči zaměstnanci agentury právně jednat jménem agentury práce.

V roce 2021 bylo dokončeno 65 kontrol u uživatelů, při kterých bylo orgány inspekce práce odhaleno celkem 37 porušení právních předpisů. Tato porušení byla zjištěna u 21 kontrol. Zjištěná porušení se týkala pouze zákoníku práce. Uživatelům bylo uloženo 12 pokut v celkové výši 483 000Kč.

10. Kontroly zastřeného zprostředkování zaměstnání

Orgány inspekce práce se kontrolám podmínek a pravidel agenturního zaměstnávání věnují již více než 10 let. Na základě výsledků kontrolní činnosti lze konstatovat, že v posledních letech převažuje trend, kdy podnikatelské subjekty stanovené podmínky nedodržují, a navíc se je často snaží cíleně obcházet a dochází z jejich strany k zneužívání institutu zprostředkování zaměstnání formou tzv. zastřeného zprostředkování zaměstnání.

V roce 2017 byl pojem zastřeného zprostředkování zaměstnání zohledněn v právních předpisech a jeho potírání bylo zařazeno mezi hlavní kontrolní priority orgánů inspekce

práce v oblasti zaměstnanosti. S účinností od 2. 8. 2021 došlo v zákoně o zaměstnanosti k doplnění přestupku umožnění zastřené zprostředkování zaměstnání, tedy k zavedení zodpovědnosti subjektu, jež služby zastřené zprostředkování zaměstnání využívá.

Při zastřeném zprostředkování zaměstnání reálně dochází k dočasnému přidělování pracovníků (pronájmu pracovní síly), ale tato činnost je zastřena uzavřením jiného právního vztahu. Standardní a zákonný postup, jakým je v tomto případě řádné uzavření dohody o dočasném přidělení zaměstnance mezi agenturou práce a uživatelem, je nahrazen např. uzavřenou smlouvou o dílo nebo rámcovou smlouvou o poskytování služeb. V těchto případech již subjekty vystupují jako obchodní partneři, nikoliv jako agentura práce a uživatel.

Při kontrole je zjištěná situace na kontrolovaném pracovišti hodnocena vždy individuálně a inspektoři se zabývají především otázkou, zda skutečnosti zjištěné na místě a v průběhu kontroly odpovídají čistě obchodnímu vztahu dvou subjektů, nebo zda se jedná o skrytý pronájem pracovní síly.

Orgány inspekce práce se s porušováním zastřené zprostředkování zaměstnání nejčastěji setkávají u subjektů, které z různých důvodů nejsou držiteli příslušné formy povolení ke zprostředkování zaměstnání. Výjimečně jsou zjištěny případy subjektů, které příslušným povolením disponují, ale svou činnost přesto zastírají obchodními smlouvami, nebo ty, které povolením ke zprostředkování zaměstnání dříve disponovaly.

Při realizaci kontrol dochází poměrně často k situacím, kdy na pracovišti kontrolované osoby vykonávají práce zaměstnanci v tzv. řetězci několika dalších zaměstnavatelů. V takovém případě jsou současně zahájeny kontroly se subjekty, které jsou mezi sebou provázány fiktivními obchodními vztahy. Jednotlivé články v řetězci se postupně zříkají odpovědnosti za zaměstnance a nejčastěji se odkazují na uzavřené obchodní smlouvy, a tím na tvrzení, že poptávají či nabízejí realizaci díla, nikoliv pracovní sílu. Důsledkem takového postupu je i fakt, že častokrát ani samotní zaměstnanci (často cizinci) nejsou schopni identifikovat svého skutečného zaměstnavatele.

Při kontrolách zaměřených na zastřené zprostředkování zaměstnání je současně poměrně často odhalováno umožnění a výkon nelegální práce, a to jak občanů ČR či EU, tak zejména cizinců. V případě cizinců se jednalo o případy výkonu práce v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání nebo zaměstnaneckou kartou, a to zejména v rozporu s místem výkonu práce či druhem pracovní činnosti, pro které bylo toto oprávnění vydáno, neboť v okamžiku vyřizování takového oprávnění zastřené agentury práce neznají skutečné místo výkonu práce takového cizince.

V roce 2021 provedl SÚIP celkem 197 kontrol přímo zaměřených na oblast zastřeného zprostředkování zaměstnání. Kontroly proběhly u 189 subjektů, přičemž se jednalo o 183 právnických osob a v 6 případech o podnikající fyzické osoby. Z celkového počtu 197 kontrol byly nedostatky zjištěny ve 149 případech a celkem bylo zjištěno 952 porušení pracovněprávních předpisů.

Provedenými kontrolami bylo zjištěno 952 porušení pracovněprávních předpisů, přičemž přímo zastřené zprostředkování zaměstnání bylo zjištěno u 71 kontrolovaných subjektů.

Zastřené zprostředkování zaměstnání, tak jak je definováno v § 5 písm. g) zákona o zaměstnanosti, se dopustilo 71 podnikatelských subjektů. Zastřené zprostředkování zaměstnání bylo v rámci kontrol, primárně zaměřených na jinou kontrolní oblast, zjištěno také u dalších 128 subjektů. V souhrnu bylo zastřené zprostředkování zaměstnání v roce 2021 zjištěno u 199 subjektů. Od data účinnosti nové právní úpravy zákona o zaměstnanosti, tj. od 2. 8. 2021, bylo již také u 13 podnikatelských subjektů konstatováno, že zastřené zprostředkování zaměstnání umožnily.

Současně bylo kontrolami zaměřenými na oblast zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěno 642 osob při výkonu nelegální práce. V 613 případech šlo o cizince (nejčastěji občané státní příslušnosti Ukrajina a Kazachstán), v 18 případech o občany EU a v 11 případech se jednalo o občany ČR.

Stejně jako v předchozích letech doprovázelo kontroly zaměřené na zastřené zprostředkování zaměstnání také porušování jiných pracovněprávních předpisů. Nejčastěji se jednalo o porušení v oblasti informační povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí, dále pak o porušení

v oblasti dodržování podmínek, za kterých je možné zprostředkovávat zaměstnání (tedy na základě povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání), porušení v oblasti povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu a porušení v oblasti dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a povinnosti na písemnou formu těchto dohod.

Za přestupek zastřené zprostředkování zaměstnání bylo v roce 2021 uloženo celkem 144 pokut v celkové výši 69 711 000 Kč. Jedná se o všechny pokuty uložené v roce 2021, částečně se tedy může jednat o pokuty za zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěné kontrolami provedenými v předchozích letech.

IV. DALŠÍ ČINNOSTI

11. Agentury práce v ČR

Agenturou práce je subjekt, který má uděleno povolení ke zprostředkování zaměstnání, jež vydává GŘ ÚP ČR. Podle příslušného ustanovení zákona o zaměstnanosti vydává MV pro účely řízení ve věci udělení povolení ke zprostředkování zaměstnání závazná stanoviska.

Povolení ke zprostředkování zaměstnání se v ČR udílí ve dvou správních řízeních, která se vedou zvlášť pro činnosti spočívající ve vyhledání zaměstnání pro fyzickou osobu, která se o práci uchází, a vyhledání zaměstnanců pro zaměstnavatele, který hledá nové pracovní síly [podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. a) zákona o zaměstnanosti] a pro poradenskou a informační činnost v oblasti pracovních příležitostí [podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. c) zákona o zaměstnanosti] a zvlášť pro tzv. agenturní zaměstnávání, tj. zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele, kterým se rozumí jiná právnická nebo fyzická osoba, která práci přiděluje a dohlíží na její provedení [podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. b) zákona o zaměstnanosti]. Agentury práce disponují povolením opravňujícím k jedné či více ze tří uvedených činností.

Kontroly činnosti agentur práce i subjektů, u kterých je podezření na výkon zprostředkování zaměstnání bez příslušného povolení, provádí SÚIP.

Agentury práce v roce 2021:

Problematice působení agentur práce ve vztahu k cizincům je ze strany MPSV, ale i MV, věnována značná pozornost, zejména s ohledem na tzv. zastřené zprostředkování zaměstnávání a riziko představované zprostředkovatelskými (tzv. „klientskými“) subjekty organizujícími pracovní migraci do ČR.

Agentur práce, subjektů s povolením ke zprostředkování zaměstnání vydaným GŘ ÚP ČR, bylo ke dni 31. 12. 2021 evidováno celkem 2 124, z toho 1 112 agentur práce bylo oprávněno k agenturnímu zaměstnávání, tj. zprostředkování zaměstnání podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. b) zákona o zaměstnanosti.

Počty agentur práce v období od roku 2015 do roku 2021

	Rok ⁴						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Celkový počet agentur práce	1 700	2 011	1 938	2 102	2 173	2 218	2 124
Agentury práce s povolením podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. b) zákona o zaměstnanosti.	1 014	1 222	812	1 028	1 072	1 100	1 112
Agentury práce s povolením podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. a) a c) zákona o zaměstnanosti.	1 137	1 335	1 540	1 661	1 790	1 897	1 832

Zdroj: MPSV, ÚP ČR

⁴ Data ke dni 31. 12. daného roku.

Při přidělování cizinců ze třetích zemí k uživateli musí agentury práce nadále dbát zejména nařízení vlády č. 64/2009 Sb., o stanovení druhu prací, které agentura práce nemůže formou dočasného přidělení k výkonu práce u uživatele zprostředkovávat, ve znění nařízení č. 374/2017 Sb. Dle tohoto nařízení agentura práce nemůže pro cizince zprostředkovávat zaměstnání formou dočasného přidělení k výkonu práce u uživatele pro práci v podzemí hlubinných dolů nebo pro takové druhy prací, k jejichž výkonu postačuje nižší stupeň vzdělání než střední vzdělání s maturitní zkouškou s výjimkou druhů prací uvedených v příloze k tomuto nařízení.

Za rok 2021 bylo evidováno celkem 136 065 zahraničních občanů v postavení zaměstnanců agentur práce dočasně přidělených k výkonu práce u uživatele. Z tohoto počtu bylo 89 853 občanů členských států EU a 46 212 cizinců ze třetích zemí. Oproti roku 2019 došlo k nárůstu počtu občanů EU a naopak k poklesu počtu ostatních cizinců. Celkově se počet všech přidělených zaměstnanců od roku 2017 kontinuálně snižuje.

Přehled dočasně přidělaných zaměstnanců agentur práce, které disponují povolením ke zprostředkování zaměstnání dle § 14 odst. 1 písm. b) zákona o zaměstnanosti, dočasně přidělených k výkonu práce k uživateli v letech 2016 – 2021

Rok	Počet přidělených zaměstnanců celkem	Z toho		
		občanů ČR	občanů EU	ostatních cizinců
2016	350 624	237 152	91 250	22 583
2017	358 659	212 585	110 983	35 680
2018	333 607	167 297	104 961	62 671
2019	273 561	127 663	86 976	59 839
2020	269 853	133 788	89 853	46 212
2021	271 282	127 171	71 404	71 024

Zdroj: MPSV

Stanoviska MV k žádostem o povolení ke zprostředkování zaměstnání cizincům agenturami práce:

S tzv. agenturním zaměstnáváním (dočasným přidělováním zaměstnanců agentur práce k uživatelům) mohou být ve vztahu k pracovním migrantům spojena zvýšená rizika ve srovnání s přímým („kmenovým“) zaměstnáváním⁵. Povolování výkonu této činnosti je proto na legislativní úrovni spojeno s bezpečnostním dohledem MV. Povolení ke zprostředkování zaměstnání uděluje GŘ ÚP ČR, které si pro tyto účely vyžaduje od MV závazná stanoviska.

Odbor bezpečnostní politiky MV administruje vydávání závazných stanovisek jako jedné z podmínek pro udělení povolení ke zprostředkování zaměstnání právnické nebo fyzické osobě podle § 60a zákona o zaměstnanosti. V rámci zpracování závazných stanovisek je případné udělení povolení ke zprostředkování zaměstnání posuzováno z hlediska veřejného pořádku, bezpečnosti a ochrany práv třetích osob.

MV vyhodnocuje informace získané ze zdrojů Policie ČR a zpravodajských služeb. Zaměřuje se zejména na ověření faktického fungování žádajících právnických a fyzických osob v místě jejich sídla a pracoviště a na zjištění trestněprávní bezúhonnosti jednatelů a odpovědných osob.

V roce 2021 zpracoval odbor bezpečnostní politiky MV těchto 532 žádostí (o 166 méně než v roce 2020), z toho bylo 16 žádostí podáno fyzickými osobami a 516 šetření se týkalo osob právnických. Po posouzení informací získaných v součinnosti s Policií ČR a zpravodajskými službami bylo vydáno 121 stanovisek nesouhlasných a 410 stanovisek souhlasných. Oproti roku 2020, kdy bylo posuzováno 14 rozkladů, v roce 2021 jich bylo podáno celkem 7.

⁵ I z tohoto důvodu jsou všechny vládní migrační programy, které ČR zavedla, určeny výhradně přímým zaměstnavatelům.

Častým nežádoucím jevem a nejčastějším důvodem pro vydání nesouhlasného závazného stanoviska MV jsou absentující označení sídel a pracovišť žadatelů o udělení povolení ke zprostředkování zaměstnání ještě před jeho samotným vydáním. Nezřídká jednatele či odpovědní zástupci agentur práce v jejich vyjádření k nesouhlasnému závaznému stanovisku uvádějí, že o nutnosti všech podmínek pro označení sídel a funkčnosti svých pracovišť neměli jasné informace.

Již několik let se opakovaně objevuje problematika shromažďování mnohdy i desítek agentur práce v rukou jednoho jednatele a jejich následného účelového přeprodávání, jako i využívání sdílených kanceláří pro několik různých společností, což může být v rozporu s ochranou práv třetích osob, tj. agenturních pracovníků. Pro potírání těchto negativních jevů zákon o zaměstnanosti konstruuje § 63 odst. 4, podle kterého je iniciován proces odejmutí povolení ke zprostředkování zaměstnání dotčené agentuře práce.

S tímto faktem souvisí i upozornění ze strany Policie ČR na problém sdílených kancelářských prostor, respektive absenci prostor vlastních. Označení agentur práce je často u jejich kanceláří vzorně uvedeno, nicméně po provedené pobytové kontrole Policií ČR jsou tato označení účelově měněna ve prospěch jiné agentury, a to právě v souvislosti s častým přeprodáváním těchto společností. Policie ČR proto vznesla úvahu nad další možnou namátkovostí pobytových kontrol např. jeden měsíc po udělení povolení ke zprostředkování zaměstnání GŘ ÚP ČR.

12. Činnosti Finanční správy ČR

Finanční správa nemá kompetence ochrany a regulace v oblasti trhu práce tak, aby ve smyslu této kompetence primárně potírala nelegální zaměstnávání, na rozdíl od SÚIP, Celní správy či policejních orgánů. Vzhledem k tomu, že sekundárním projevem nelegálního zaměstnávání je často krácení daní, Finanční správa nicméně aktivně působí ve věci omezování nelegálního zaměstnávání.

Spolupráci v oblasti potírání aktivit nelegálního zaměstnávání v ČR považuje Generální finanční ředitelství (dále též jen „GFŘ“), jakožto centrální orgán

reprezentující finanční správu ČR (dále též jen „FS“) za důležitý element při získávání relevantních systémových informací ze zdrojů dalších orgánů státní správy a veřejné moci. Účast jeho zástupců, jakožto stálých členů MOPNZ, jenž v roce 2021 nahradil původní Meziresortní orgán pro potírání nelegálního zaměstnávání cizinců, umožňuje zabývat se nelegálním zaměstnáváním v jeho širších souvislostech.

V průběhu roku 2021 GŘŘ pokračovalo v praktické realizaci dojednané úzké spolupráce v oblasti potírání nelegálního zaměstnávání, a to se SÚIP a Generálním ředitelstvím cel (dále též jen „GŘC“), jakožto v předmětné oblasti zákonem stanovenými kontrolními orgány, které mají povinnost správci daně předávat údaje uvedené v kontrolních protokolech se vztahem ke správě daní. Spolupráce předmětných kontrolních orgánů veřejné moci je ukotvena Dohodou o spolupráci mezi GŘŘ a SÚIP. Dohoda vešla v účinnost 1. 1. 2021. Obdobně je smluvně ošetřena spolupráce s GŘC, a to prováděcím protokolem o poskytování informací v souladu s Dohodou o spolupráci mezi Celní správou České republiky a Finanční správou České republiky ze dne 16. 12. 2015, k věci předávání informací z oblasti nelegálního zaměstnávání byl zpracován dodatek.

Od května 2021 je aktivován nový systém spolupráce výše uvedených orgánů veřejné moci v problematice boje proti nelegálnímu zaměstnávání, který je založen na smluvně podložené každoměsíční automatizované výměně strukturovaných informací a dat z provedených kontrolních úkonů složek SÚIP a GŘC.

Uvedený automatizovaný přenos kontrolních zjištění umožní FS detailní analytické zpracování a vytváření rizikových profilů subjektů pro účinnější kontrolní činnost se zacílením na organizované skupiny realizující nelegální činnost v oblastech nelegální práce a zaměstnávání cizinců, resp. v oblasti agenturního zaměstnávání a zastřeného zprostředkování práce. Jedná se o oblasti mající přímý vliv na fiskální kondici státu z hlediska plnění státního rozpočtu a výše daňového inkasa.

FS i v roce 2021, ovlivněném zásadně pandemickou situací, na jednotlivých úrovních pokračovala v nastaveném rámci spolupráce a předávání relevantních informací stran resp. vzájemné součinnosti při potírání aktivit nelegálního zaměstnávání s ostatními složkami státní správy a orgány veřejné moci. V předmětné oblasti pak dle možností,

vyplývajících ze zákonných pandemických omezení, pokračovala koordinovaná spolupráce na platformě ad hoc vytvořených meziresortních krajských pracovních skupin, se zaměřením na přípravu a následnou realizaci kontrolních postupů v problematice odhalování nelegálního zaměstnávání. To vše za účasti zaměstnanců finanční a celní správy, orgánů inspekce práce, orgánů správ sociálního zabezpečení a orgánů činných v trestním řízení.

GFŘ v roce 2021 aktivně přistoupilo k řešení problematiky jednotlivých typů nelegální činnosti v předmětné oblasti. Ambicí jednotlivých zahájených projektů a případů, umožňujících stran mlčenlivosti spolupráci zejména na platformě „centrální daňové KOBRY“, tedy v rovině trestně právní, kdy součinnost realizují Celní správa, Finanční správa a Policie, je identifikace jednotlivých modů operandi krácení daňových povinností v souvislosti s celou oblastí dotýkající se zaměstnávání osob.

V oblastech krácení daní spojených se „zaměstnáváním“ byly vybrány tři zásadní mody operandi, u kterých je GFŘ známo, že představují významné riziko ve smyslu poškození příjmů příslušných rozpočtů (státní/územní rozpočty). Jedná se o modus operandi „zahraniční agentury práce“, kdy jsou detekovány zahraniční osoby, které vykazují poskytnutí pracovní síly daňovým subjektům v ČR. Dle vyhledaných informací se jedná o subjekty se statutem agentury práce v EU, které poskytují zahraniční zaměstnance na práci k českým daňovým subjektům. Zde má GFŘ podezření, že v rámci transakcí dochází ke zkrácení daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a povinných odvodů, přičemž z dostupných informací lze indikovat, že předmětná daň není odváděna v členském státě EU, kde je agentura registrována, ani v České republice.

Další identifikovaným a prověřovaným modem operandi je „optimalizace vstupů u tuzemské agentury práce“, kdy použitím výstupů rizikové analýzy bylo detekováno podezření, že tuzemská agentura práce krátí daň z přidané hodnoty na vstupu a současně jak daně z příjmů, tak povinné odvody.

Modus operandi „nelegální zaměstnávání“ je vybrán k prověření jako model krácení daní, který nelze formálně přímo přiřadit k registrované tuzemské či zahraniční agentuře, nicméně představuje mimořádně závažné případy s dopadem na státní

rozpočet jak z hlediska přímo daňového, tak souvisejících odvodových zákonných povinností. Jedná se v zásadě o situaci, kdy dochází k poskytování pracovní síly tuzemským ekonomicky stabilním subjektům prostřednictvím tuzemským právnických osob ovládaných zahraničními fyzickými osobami. Takto ovládané subjekty jsou fakticky účelově využity ke skrytému dodání pracovní síly zpravidla na základě smlouvy o dílo, kdy český ekonomicky stabilní subjekt hradí finanční prostředky „za dílo“ prostřednictvím bankovního účtu společnosti začleněné do záměrně složité struktury organizátorem ovládaných společností, které vytvářejí podmínky pro zkrácení daní. Doklady znějící na fiktivní plnění představují titul, na jehož základě jsou realizovány masivní hotovostní výběry z bankovních účtů, které jsou výnosem z nelegální činnosti (krácení daní a pojistných plateb) a současně slouží k neevidované úhradě mezd zaměstnanců plnících „smlouvu o dílo“. Smyslem zjištění modu operandi u tohoto typu je též otázka nastavení budoucích postupů spolupráce GŘC a SUIP. Současně kombinací rizikové analýzy pro účely daňového a správního řízení lze docílit následné registrace zaměstnanců a realizaci přiznání a odvedení daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a povinných pojistných plateb. V předmětné věci je plánováno navázání úzké spolupráce s GŘC, a to ohledně faktické realizace a nezbytné asistenční činnosti při určení místa zaměstnávání cizinců s cílem provedení společné kontrolní akce.

S ohledem na pandemii byla činnost FS primárně zaměřena na realizaci opatření, která vedla zejména ke zmírnění jejích negativních dopadů u jednotlivých daňových subjektů, přičemž kontrolní činnost byla logicky utlumena.

V oblasti nelegálního zaměstnávání cizinců nebylo možné při vyhledávací a kontrolní činnosti provádět standardní šetření v samotných místech výkonu práce s ohledem na omezení kontaktu osob a shromažďování. Z tohoto důvodu byla vyhledávací a kontrolní činnost značně závislá na výsledku aktivit spolupracujících resortů. Získané informace a zkušenosti byly využity při správě daní a taktéž v rámci analytické činnosti při plánování kontrolní strategie orgánů FS.

Již zmíněná mezirezortní spolupráce je i do budoucna pro FS jedním z pilířů aktivit potírajících negativní nezákonné jevy spojené se zaměstnáváním osob, kdy FS jak je

patrně z výše uvedeného, plánuje posun a zvýšení tlaku na nelegální struktury v řadě oblastí dotýkajících se podstaty, fungování a vlastní realizace nelegálního zaměstnávání, s následným negativním dopadem na státní rozpočet, byť je i činnost FS značně ztížena aktuálním vývojem současné judikatury, zejména pak u daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, v souvislosti s používanými praktikami obcházení povinností plátce i zaměstnance formou tzv. „Švarcsystému“.

13. Celní správa ČR – výsledky kontrolní činnosti celních úřadů

Na základě ustanovení § 126 odst. 4 zákona o zaměstnanosti kontrolují celní úřady, zda cizinec vykonává práci pro právnickou nebo fyzickou osobu na základě pracovněprávního vztahu a zda ji vykonává v souladu s vydaným povolením k zaměstnání, zaměstnaneckou kartou, kartou vnitropodnikově převedeného zaměstnance, povolením k pobytu vnitropodnikově převedeného zaměstnance vydaného jiným členským státem Evropské unie nebo modrou kartou jsou-li podle tohoto zákona vyžadovány, a dále, zda zaměstnavatelé plní oznamovací povinnosti týkající se cizinců a občanů EU podle § 87 a 88 výše uvedeného zákona.

V roce 2021 provedly celní úřady samostatně nebo v součinnosti s jinými orgány státní správy celkem 749 kontrol dodržování povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti a zkontrolovaly při nich 2 122 cizinců z třetích zemích a 399 cizinců z EU.

Z celkového počtu 2 521 cizinců (2 122 z třetích zemí a 399 z EU) zkontrolovaných dozorujícími orgány celní správy bylo v roce 2021 zjištěno a zdokumentováno 515 cizinců bez platného povolení k zaměstnání. Z celkového počtu 749 kontrol ukončených dozorujícími orgány celní správy bylo v roce 2021 zjištěno a zdokumentováno 379 pozitivních, což v procentuálním vyjádření efektivity činí 50,60 %. Celkem bylo v roce 2021 zkontrolováno 2 122 cizinců z třetích zemích a 399 cizinců z EU. Ve věci porušení zákona o zaměstnanosti: u 584 cizinců nesplnili zaměstnavatelé oznamovací povinnost a 515 cizincům nebylo vydáno platné povolení k výkonu pracovní činnosti na území ČR. V rámci jednotlivých kontrol bylo dále zjištěno 87 cizinců bez povolení k pobytu.

Každoročně provádí celní správa některé kontroly zaměstnanosti ve spolupráci s ostatními složkami státní a veřejné správy. V roce 2021 z celkového počtu 749 ukončených kontrol jich bylo 702 (379 pozitivních, efektivita 53,99 %) provedeno celní správou samostatně a 47 (31 pozitivních, efektivita 65,96 %) ve spolupráci s jinými složkami státní a veřejné správy České republiky. Tradičně nejvíce společných kontrol zaměstnanosti bylo útvary Dohledu realizováno s cizineckou policií (38 společných kontrol).

Přehled kontrolní činnosti Celní správy ČR v letech 2016 – 2021

Období	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Počet provedených kontrol	768	494	759	789	640	749
Počet zkontrolovaných cizinců	1 732	1 480	2 048	2 565	2 500	2 521
Zjištěná podezření na výkon nelegální práce	514	555	707	851	588	515
Zjištěná podezření na porušení zákona o pobytu cizinců	47	153	131	107	97	87

Zdroj: Ministerstvo financí

Tradičně nejvíce cizinců bez platného povolení k zaměstnání bylo celní správou detekováno z Ukrajiny (449 osob), tento údaj je téměř totožný s rokem 2020, kdy bylo zjištěno 447 cizinců s ukrajinskou státní příslušností. Druhou skupinu tvoří cizinci s moldavskou státní příslušností, zde byl zaznamenán mírný pokles (38 osob). Počty cizinců s moldavskou státní příslušností jsou již třetím rokem téměř totožné (v roce 2020 to bylo 42 osob a v roce 2019 celkem 39 osob) a třetí skupinou jsou osoby vietnamské státní příslušnosti (16 osob).

Nejvíce kontrol zaměřených na zaměstnávání cizinců bylo celními úřady provedeno v odvětvích (skupinách vykonávaných činností): stavebnictví (273 kontrol), obchod

včetně tržnic (117 kontrol), služby stravovací a ubytovací (84 kontrol) a jiné (96 kontrol).

V roce 2021 byly realizovány tři meziregionální kontrolní akce se zaměřením na dodržování povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti:

V období od 1.6.2021 do 25.6.2021 proběhla kontrolní akce ČISTKA I. Tato akce proběhla v šesti krajích. Bylo vydáno 17 rozkazů, z toho u 11 bylo zjištěno porušení zákona o zaměstnanosti. Celkem při této akci bylo příslušníky kontrolních útvarů evidováno 155 cizinců, u kterých bylo stanoveno podezření z výkonu nelegální práce.

Následovala kontrolní akce SHARK od 12.7.2021 do 31.7.2021, do které bylo zapojeno celkem 11 krajů. Bylo vydáno 40 rozkazů, u 28 jich bylo zjištěno porušení zákona o zaměstnanosti. U 222 cizinců bylo zjištěno podezření z porušení zákona o zaměstnanosti.

Celorepubliková kontrolní akce ČMELÁK byla realizována od 4.10.2021 do 8.10.2021. V průběhu akce byly jednotlivými útvary celních úřadů zdokumentovány případy podezření z výkonu nelegální práce ve smyslu ustanovení § 5 výše zákona o zaměstnanosti (nepředložení platné pracovní smlouvy), a to u 218 osob, původem z Ukrajiny (187 osob), z Moldavska (21 osob), z Mongolska (5 osob), z Gruzie (2 osoby) a jedna osoba z Běloruska, Kazachstánu a Turecka. Paralelně byly kontrolními skupinami zjištěny případy nesplnění oznamovací povinnosti zaměstnavatele ve smyslu ustanovení § 87 a § 88 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, konkrétně u 110 osob. Celními úřady byla realizována kontrola celkem u 80 podnikatelských subjektů, z toho u 66, tj 82,5 %, bylo zjištěno porušení právních předpisů.

14. Výsledky činnosti Ministerstva vnitra a Policie ČR

Navzdory přetrvávání dopadů globální pandemie Covid-19 na mezinárodní pohyb osob v první čtvrtině roku 2021 ČR postupně uvolnila všechna omezení vstupu a pobytu cizinců na své území a obnovila možnosti ekonomické migrace v plném

rozsahu, takže počet občanů třetích zemí s povoleným dlouhodobým pobytem za výtěžnými účely asi o 10 % překonal i počet z roku 2019 (před vypuknutím pandemie). Dlouhodobé pobyty (nad 90 dnů) občanům třetích států povoluje odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra.

Kvóty pro ekonomickou migraci a migrační programy

Ekonomická migrace ze třetích států do ČR je od roku 2019 ve většinovém rozsahu regulována ročními kvótami. Nařízením vlády č. 220/2019 Sb. jsou stanoveny maximální počty žádostí o zaměstnanecké karty a víza k pobytu nad 90 dnů za účelem podnikání, které lze ročně podat na vybraných zastupitelských úřadech ČR. V roce 2021 byla novelizačním nařízením č. 233/2021 Sb. účinným k 1. červenci 2021 upravena výše některých kvót pro náběr žádostí o zaměstnanecké karty (na zastupitelských úřadech v Kišiněvě, Bělehradě a Hanoji) a nově zavedena kvóta pro zastupitelský úřad v Bratislavě. Nařízením vlády č. 291/2019 Sb. je s účinností od 1. 12. 2019 do 31. 12. 2022 nadále stanoven rovněž maximální roční počet žádostí o mimořádná pracovní víza, která mohou podat výhradně občané Ukrajiny.

V rámci stanovených kvót existuje transparentní systém preferenčního zacházení. Nástrojem pro výběr migrantů, kterým je poskytováno přednostní zacházení při náběru žádostí o pobytová oprávnění na zastupitelských úřadech, jsou migrační programy schválené vládou za účelem dosažení ekonomického přínosu pro ČR:

1. Program vysoce kvalifikovaný zaměstnanec,
2. Program klíčový a vědecký personál,
3. Program kvalifikovaný zaměstnanec,
4. Program mimořádné pracovní vízum pro státní příslušníky Ukrajiny pracující v zemědělství, potravinářství nebo lesnictví.

Kvóta pro každý zastupitelský úřad je vždy rozdělena tak, že samostatný počet míst je vyčleněn pro účastníky programů, kterým zastupitelský úřad sám přiděluje termíny podání žádosti, a zbytková kvóta je rezervována pro cizince migrující mimo programy, kteří se objednají k podání žádosti.

Pracovní migranti o zařazení do programů sami nežadají, žádosti o jejich zařazení podává jejich zaměstnavatel, který musí splnit stanovená kritéria. Do programů nemohou vstupovat zaměstnavatelé, kteří nemají vyrovnané závazky vůči státu, neplní své zákonné povinnosti a porušují právní předpisy a nepřispívají k rozvoji ekonomiky a zaměstnanosti vytvářením pracovních míst. Jedním z kritérií jsou také minimální výše mezd pro různé kategorie pracovních migrantů, které posilují ekonomické postavení zahraničních pracovníků. Na základě kritérií stanovených pro účast v těchto programech dochází k důslednějšímu prověřování zaměstnavatelů z hlediska jejich serióznosti a přínosu pro český stát, které jde nad rámec požadavků stanovených zákonem pro standardní migrační proces. Programy tak představují účinný nástroj řízení pracovní migrace a prevence rizik, která s ní mohou být spojena.

Koordinace meziresortní spolupráce Ministerstvem vnitra

Problematika nelegálního zaměstnávání cizinců úzce souvisí s problematikou nelegálního pobytu, která spadá do věcné kompetence Ministerstva vnitra. Ministerstvo vnitra kromě výkonu vlastní působnosti v oblasti řízení migrace cizinců do ČR rovněž koordinuje širší spolupráci státních orgánů, do jejichž agendy cizinecká problematika různými způsoby zasahuje, a to prostřednictvím stálých meziresortních orgánů. Nejdůležitější z nich představuje Koordinační orgán pro řízení ochrany státních hranic a migraci (dále též jen „Koordinační orgán“), který zasedá na úrovni náměstků ministrů (a v případě potřeby i členů vlády) a disponuje pravomocí přijímat nezbytná opatření k implementaci vládní migrační politiky. Na expertní úrovni působí Analytické centrum pro ochranu státních hranic a migraci (dále též jen „Analytické centrum“), které je Koordinačním orgánem řízeno, zajišťuje realizaci jím schválených opatření v praxi a věnuje se kontinuálnímu sledování migračních toků a vyhodnocování zaznamenaných jevů. V tomto kontextu se Analytické centrum zabývá také problematikou zaměstnávání cizinců. Slouží jako platforma pro meziresortní výměnu informací, identifikaci rizik a negativních trendů a analýzu možností, jak eliminovat zneužívání různých účelů pobytu k výkonu nelegální práce. Ministerstvu vnitra náleží rovněž předsednictví v pracovním týmu Rady hospodářské a sociální

dohody pro zaměstnávání zahraničních pracovníků (dále též jen „pracovní tým tripartity“). Na jeho půdě probíhá debata se sociálními partnery o migračních otázkách.

V roce 2021 se činnost meziresortních platforem a pracovního týmu tripartity v oblasti pracovní migrace soustředila na problematiku dopadů pandemie Covid-19 na vstup a pobyt zahraničních pracovníků na území ČR a na vhodné úpravy migračních programů.

Aplikace institutu nespolehlivého zaměstnavatele

Institut nespolehlivého zaměstnavatele, který byl zaveden v roce 2017, představuje efektivní nástroj prevence rizik, která by vyplývala z povolení nebo prodloužení pobytu občanů třetích států za účelem zaměstnání u zaměstnavatele, který neplní své zákonné povinnosti, porušuje právní předpisy nebo se nachází v nestabilní ekonomické situaci.⁶ Nespolehlivost zaměstnavatele je zákonným důvodem pro zamítnutí žádosti cizince o zaměstnaneckou kartu, prodloužení platnosti karty nebo o udělení mimořádného pracovního víza. Slouží tak k ochraně zaměstnanců před riziky spojenými se zaměstnáním u neseřízných subjektů. Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra se proto při posuzování žádostí zaměřuje na vážná a systematická porušování povinností ze strany zaměstnavatelů. V roce 2021 byl institut nespolehlivého zaměstnavatele uplatněn vůči téměř 130 zaměstnavatelům.

Obchodování s lidmi

⁶ Za nespolehlivého je podle definice uvedené § 178f zákona o pobytu cizinců považován zaměstnavatel:

- který není bezdlužnou osobou,
- kterému byla v období 4 měsíců předcházejících podání žádosti pravomocně uložena pokuta za umožnění výkonu nelegální práce,
- který nevyvíjí ekonomickou činnost v předmětu svého podnikání nebo se skutečnost, že vyvíjí ekonomickou činnost v předmětu svého podnikání, nepodařilo ověřit,
- který za období posledního roku nesplnil povinnost přihlásit svého zaměstnance k účasti na pojistném na sociální zabezpečení nebo veřejném zdravotním pojištění,
- který je v likvidaci, nebo
- jehož sídlo uvedené ve veřejných rejstřících není skutečné.

S nelegálním zaměstnáváním cizinců úzce souvisí i problematika obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování.⁷ Nelegálně zaměstnávání cizinci mohou být považováni za rizikovou skupinu z hlediska ohrožení trestnou činností obchodování s lidmi. V oblasti boje proti obchodování s lidmi je hlavní gesce svěřena odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra, který současně plní i roli národního zpravodaje/ekvivalentního mechanismu v této oblasti.

Stav, struktura a dynamika trestné činnosti obchodování s lidmi se v průběhu posledních let nemění. Rok 2021 byl stále ovlivněn výskytem pandemie Covid-19, ale její dopad na trestnou činnost obchodování s lidmi se neprojevil. Nelze však vyloučit, že se v budoucnu neprojeví především ekonomické důsledky pandemie, kterými bude prohloubena zranitelnost osob, která se může podepsat i na možném vyšším výskytu případů obchodování s lidmi v ČR.

Co se týče forem obchodování s lidmi, jednalo se v roce 2021 v prostředí ČR zejména o formu užití obětí obchodování s lidmi k pracovnímu a sexuálnímu vykořisťování, rovněž byl dokumentován jeden případ se znaky otroctví a nevolnictví. V roce 2021 bylo dle policejních statistik registrováno celkem 14 trestných činů obchodování s lidmi, stíháno bylo 21 osob, odsouzeno bylo celkem 21 osob⁸.

Pro oběti obchodování s lidmi realizuje Ministerstvo vnitra Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, jenž je určen pro pravděpodobné oběti obchodování s lidmi starší 18 let, a to občany Evropské unie obchodované na území ČR, občany třetí země obchodované na území ČR i pro občany ČR obchodované na území ČR či v zahraničí. V rámci Programu bylo v roce 2021 zařazeno celkem 11 pravděpodobných obětí obchodování s lidmi, a to z ČR (5) a Mongolska (6). Jednalo se o 6 mužů a 5 žen. U těchto osob se jednalo o podezření na pracovní a sexuální vykořisťování.

⁷ Pod pojmem „obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování“ rozumíme trestný čin obchodování s lidmi dle § 168 odst. 1 písm. e) nebo 2 písm. e) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸ Dle podkladů zasláných Ministerstvem spravedlnosti pro Zprávu o stavu obchodování s lidmi v ČR za rok 2021.

Bezpečnostní situace v průmyslových zónách v souvislosti se zaměstnáváním cizinců

Ministerstvo vnitra se problematikou bezpečnostních aspektů zaměstnávání cizinců v průmyslových zónách začalo intenzivně zabývat od roku 2017, a to zejména v souvislosti se zhoršením bezpečnostní situace v některých průmyslových zónách.

V převážné většině se jednalo především o zvýšený výskyt protiprávní činnosti, vedle trestné činnosti (především majetková a v některých případech i násilná) pak zejména přestupků ze strany cizinců (proti veřejnému pořádku, občanskému soužití, majetku), konfliktů ve vzájemném soužití s místními obyvateli a přestupků v oblasti dopravy. Vedle problémů v oblasti bezpečnosti však lokality se zvýšeným počtem zaměstnaných cizinců řeší také zásadní problémy v oblasti nedostatečné infrastruktury (ubytování, doprava, zdravotnictví, školství, odpadové hospodářství atd.).

V dubnu 2017 byla uzavřena memoranda o spolupráci mezi Ministerstvem vnitra a Plzeňským krajem (10. dubna 2017) a Královéhradeckým krajem (20. dubna 2017). Další memorandum bylo podepsáno se Středočeským krajem, a to 27. února 2019. Na základě těchto memorand se schází minimálně dvakrát ročně expertní pracovní skupina složená ze zástupců Ministerstva vnitra, krajů, obcí, pořádkové a cizinecké policie z výše uvedených krajů. Jednání se účastnili i zástupci Pardubického kraje. Pracovní skupina vyhodnocuje bezpečnostní situaci v průmyslových zónách těchto krajů.

Podle údajů MV za rok 2021 je bezpečnostní situace ve sledovaných průmyslových zónách Královéhradeckého, Plzeňského, Středočeského a Pardubického kraje dlouhodobě stabilizovaná, ve většině případů dochází k poklesu kriminality. Pokud v některých regionech došlo v oblasti trestné činnosti nebo přestupkového jednání v posledním roce k nárůstu (srovnání rok 2020 s rokem 2021), jedná se o nárůst mírný a v celkových číslech je stále počet přestupků či trestných činů ve srovnání s roky 2017

a 2018 výrazně nižší.⁹ Ani z pohledu Policie ČR, samospráv či Center pro integraci cizinců není oblast bezpečnosti v okolí průmyslových zón vnímána jako problematická.

V roce 2021 byly zaznamenány dva nové trendy:

- Cizinci využívají k ubytování ve stále větší míře, než dosud, namísto ubytoven soukromé byty.
- V některých lokalitách se objevují cizinci z národů, které tvoří uzavřenou komunitu (např. Mongolové), takže je velmi obtížná jejich integrace; ta se navíc ztěžuje obecně s nárůstem počtu osob z některých komunit a s větší soběstačností těchto komunit.

Na základě požadavků zástupců samospráv publikovalo Ministerstvo vnitra v roce 2021 (k právnímu stavu ke dni 1. 11. 2020) rozsáhlou aktualizaci „Metodické příručky pro města a obce sousedící s průmyslovými zónami“. Metodická příručka poskytuje samosprávám, v jejichž blízkosti jsou průmyslové zóny, souhrnné, přehledné a aktuální informace (legislativní a metodické), jak předcházet vzniku bezpečnostních a dalších problémů, případně, jak tyto vzniklé problémy efektivně řešit, kde hledat pomoc při jejich řešení apod. Metodická příručka je zveřejněna na <https://www.mvcr.cz/clanek/prevence-kriminality-na-regionalni-a-lokalni-urovni.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d> .

Od roku 2017 je realizován program Podpora bezpečnosti v obcích v souvislosti s rozšířením strategické průmyslové zóny Solnice-Kvasiny-Rychnov nad Kněžnou na základě usnesení vlády č. 469/2017. Dotační titul má podle usnesení vlády pro 3 dotčené obce poskytovat dotaci ve výši max. 38 400 000 Kč.

Dotace jsou určeny na projekty programového financování (investiční projekty) v rozsahu:

- a) kamerové systémy (včetně mobilních a rozšíření stávajících),

⁹ Např. v průmyslové zóně Kvasiny je pokles trestných činů, ve srovnání rok 2017 s rokem 2021, o 39 %.

b) osvětlení rizikových míst.

V rámci vyhlášení II. kola programu předložily obce do konce ledna 2020 žádosti o přidělení dotace na 5 projektů. Projekty byly posouzeny a byla schválena dotace v celkové výši 30 729 000 Kč.¹⁰ Projekty byly dokončeny v I. polovině roku 2021.

Obce Kvasiny a Solnice rovněž požádaly v roce 2020 o dotaci v rámci Programu prevence kriminality na místní úrovni. Na dva předložené projekty byla schválena dotace v celkové výši 1 300 000 Kč.¹¹ Projekty byly dokončeny v průběhu roku 2021.

Kontrolní činnost Policie ČR za účelem odhalení neoprávněného zaměstnání

Při kontrolách prováděných odbory cizinecké policie jednotlivých krajských ředitelství Policie České republiky je kromě jiného prověřována skutečnost, zda cizinec není zaměstnán bez oprávnění k pobytu anebo povolení k zaměstnání, tedy kontroly jsou prováděny v místě výkonu zaměstnání (např. firmy celoročně zaměstnávající cizince, sezónní zaměstnavatelé, pohostinská zařízení, tržnice, lesní školky, stavby, herny atd.). Tyto kontroly probíhají povětšinou ve spolupráci s oblastními inspektoráty práce¹², celní službou, Českou obchodní inspekcí a Českou inspekcí životního prostředí. Účinnost těchto společných kontrol spočívá zejména v možnostech a kombinaci nasazení sil a prostředků jak policejních, tak i ostatních složek státní správy.

V rámci vývoje za posledních 10 let lze konstatovat, že v letech 2012 až 2014 se roční počet rozhodnutí o správním vyhoštění, kde byl uveden důvod zaměstnání cizince bez

¹⁰ Jedná se o projekty: „Kvasiny – MKDS, kamerový systém I. etapa“ (dotace ve výši 11 500 000 Kč), „Kvasiny – Rekonstrukce veřejného osvětlení I. etapa“ (dotace ve výši 7 000 000 Kč), „Solnice – Rekonstrukce veřejného osvětlení – I. etapa“ (dotace ve výši 4 244 000 Kč), „Solnice – Kamerový systém“ (dotace ve výši 4 025 000 Kč), „Solnice – Osvětlení cyklostezky Ještětice – Solnice – Lipovka“ (dotace ve výši 3 960 000 Kč).

¹¹ A to na projekty „Kvasiny – Rekonstrukce veřejného osvětlení“ (dotace ve výši 650 000 Kč) a „Solnice – Rekonstrukce veřejného osvětlení – II. etapa“ (dotace ve výši 650 000 Kč).

¹² Např. na základě požadavku Státního úřadu inspekce práce v termínu od 23. 6. do 30. 9. 2021 probíhaly součinnostní kontroly s odbory cizinecké policie krajských ředitelství Policie České republiky. Součinnostní kontroly byly zaměřeny na zjišťování případů zaměstnání cizinců v rozporu s právními předpisy. Kontroly směřovaly zejména na logistická centra, zemědělskou prvovýrobu, průmyslové podniky a sektor stavebnictví. Koordinace a typování objektů na kontroly byla v gesci odborů cizinecké policie.

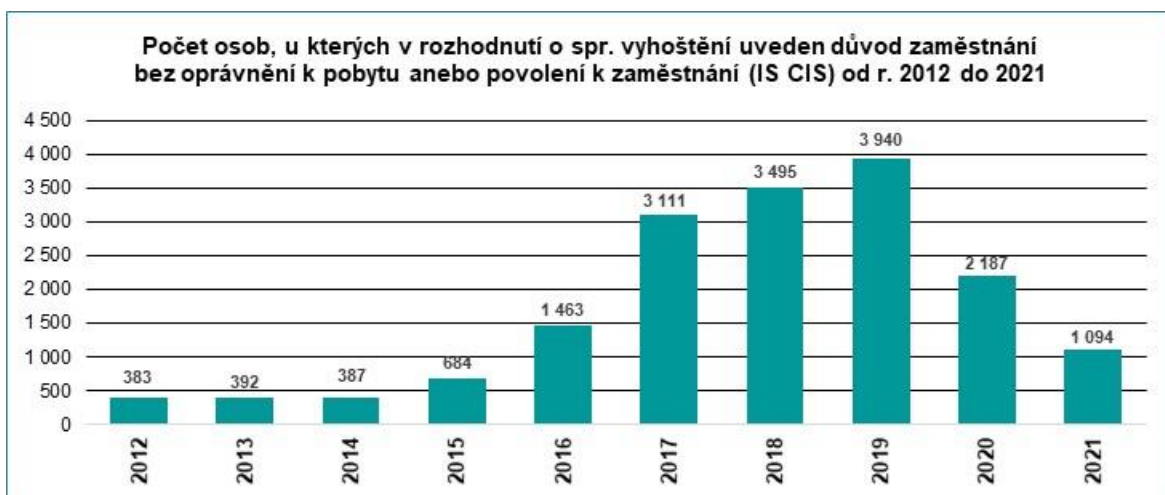
oprávnění k pobytu anebo povolení k zaměstnání¹³, pohyboval v rozmezí 100 až 400 osob. V roce 2015 se počet výrazně zvýšil (684 osob). V roce 2016 bylo dosaženo již více jak dvojnásobku předchozího roku (1 463), kdy tento skokový trend pokračoval i v roce 2017 (3 111). V roce 2018 (3 495) již nárůst nebyl tak markantní a tento pozvolný nárůst pokračoval i v roce 2019 (3 940).

V roce 2020 došlo k výraznému poklesu (2 187), který pokračoval i v roce 2021 (1 094). Do poklesu v roce 2020 jsou promítnuta zejména opatření související s pandemií COVID-19, kdy obecně pro Policii ČR platilo v 1. vlně pandemie (březen 2020) zajišťování plnění jiných uložených úkolů na základě vydaných ochranných opatření Ministerstva zdravotnictví ČR k zabránění šíření onemocnění COVID-19, omezení obvyklého zaměření přímého výkonu služby a bylo zakázáno provádět jakékoliv aktivní vyhledávání, odhalování a kontrolování spojené s přímým kontaktem s veřejností. Ve 2. vlně (cca 4. čtvrtletí 2020 až cca 1. čtvrtletí 2021) došlo k úpravě, a míra omezení obvyklého zaměření přímého výkonu služby byla aktuálně upravována. Nadále v roce 2021 platilo dodržování platných ustanovení, která stanovila ochranná opatření Ministerstva zdravotnictví ČR, jež měla vliv na oblast zaměstnanosti cizinců,

¹³ § 119 odst. 1 písm. c) bod 1 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, (do 30.7.2019 se jednalo o § 119 odst. 1 písm. b) bod 3 zákona č. 326/1999 Sb.)

a tedy i na oblast zaměstnání cizinců bez oprávnění k pobytu anebo k povolení k zaměstnání.

V roce 2021 bylo do Informačního systému cizinců (dále též jen „CIS“) zaevidováno 1 094 rozhodnutí o správním vyhoštění, kde byl uveden důvod zaměstnání cizince bez oprávnění k pobytu anebo povolení k zaměstnání, což v meziročním srovnání

představuje snížení o polovinu (-1 093, tj. -49,9 %).

Z hlediska státní příslušnosti osob se jednalo nejvíce tradičně o občany Ukrajiny (85 %). Celkem bylo toto rozhodnutí vydáno 927 občanům Ukrajiny, což ve srovnání s rokem 2020 představuje poloviční pokles (- 50, tj. -50,6 %). Na druhém místě se s odstupem opět umístili občané Moldavska (118 osob, tj. 10,8 %), u nichž v meziročním porovnání došlo také k polovičnímu poklesu (-114, tj. -49,1 %). Tyto dvě státní příslušnosti se na celkovém počtu osob s vydaným rozhodnutím z důvodu tzv. neoprávněné výdělečné činnosti podílí z 95 %. U dalších 16 státních příslušností se jednalo o jednotkové počty, např. 7 Nepál, 7 Bělorusko, 7 Kazachstán, 5 Gruzie, 5 Srbsko aj.

V roce 2021 bylo nejvíce rozhodnutí o správním vyhoštění z důvodu zaměstnání cizince bez oprávnění k pobytu anebo povolení k zaměstnání vydáno cizincům opět u odboru cizinecké policie Krajského ředitelství policie Středočeského kraje (212 osob, tj. 19,4 %). Druhé místo ve statistice náleží odboru cizinecké policie Krajského

ředitelství policie Praha (154 osob, tj. 14,1 %). Třetí místo obsadil odbor cizinecké policie Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje (135 osob, tj. 12,3 %). Na čtvrtém místě se umístil odbor cizinecké policie Krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje (109 osob, tj. 10,0 %) a pátém místě odbor cizinecké policie Krajského ředitelství policie Zlínského kraje (107 osob, tj. 9,8 %). V porovnání s rokem 2020 zůstalo pořadí na prvních pěti místech ve statistice stejné. Těchto pět odborů cizinecké policie se na celkovém počtu podílí z cca 65 %.

Počet osob, u kterých v rozhodnutí o spr. vyhoštění byl uveden důvod zaměstnání bez oprávnění k pobytu anebo povolení k zaměstnání (CIS) – rok 2021 - dle odborů cizinecké policie krajských ředitelství Policie České republiky					
OCP KŘP	počet	tj. v %	OCP KŘP	počet	tj. v %
Jihočeský kraj	135	12,3	Olomoucký kraj	67	6,1
Jihomoravský kraj	109	10,0	Pardubický kraj	52	4,8
Karlovarský kraj	9	0,8	Plzeňský kraj	24	2,2
Kraj Vysočina	18	1,6	Praha	154	14,1
Královéhradecký kraj	21	1,9	Středočeský kraj	212	19,4
Liberecký kraj	46	4,2	Ústecký kraj	59	5,4
Moravskoslezský kraj	79	7,2	Zlínský kraj	107	9,8
CELKEM				1 094	

Poznatky z výkonu služby jednotlivých odborů cizinecké policie krajských ředitelství Policie České republiky:

Při pobytových kontrolách policisty odborů cizinecké policie krajských ředitelství Policie České republiky byli zjišťováni převážně cizinci, kteří vykonávali zaměstnání, nebo provozovali dani podléhající výdělečnou činnost:

- V rámci přechodného pobytu na území České republiky, a to na základě pobytu na území České republiky podle pravidel pro státní příslušníky 3. zemí, kteří jsou od vízové povinnosti osvobozeni při překračování vnějších hranic členských států Evropské unie pro pobyty, jejichž celková délka nepřekročí 90 dnů během jakéhokoliv období 180 dnů → tedy porušení podmínek bezvízového pobytu.
- Nebo cizinci překročili povolenou dobu k pobytu vymezenou zejména krátkodobým vízem k pobytu do 90 dnů či zaměstnaneckou kartou.

- V případě krátkodobých víz k pobytu do 90 dnů za účelem zaměstnání u zaměstnavatele se sídlem na území České republiky někteří cizinci po obdržení víza buď k tomuto zaměstnavateli vůbec nenastoupili, nebo vykonávali pracovní činnost odlišnou, než na jakou bylo povolení k zaměstnání vydáno.
- Byly řešeny nadále případy, kdy je činnost cizinců vykonávána na polská víza typu D-05 (resp. D-06), které opravňuje cizince k výkonu práce na území Polska bez nutnosti získat pracovní povolení. Tito cizinci mají uzavřené pracovní smlouvy se zaměstnavatelem sídlícím v Polsku, jsou vysíláni na území České republiky k plnění úkolu dané společnosti. Svou činnost se snaží podřadit pod institut „přeshraničního vyslání“, kdy pracovník je vyslán zahraničním subjektem usídleným v zemi Evropské unie do České republiky v rámci poskytování služeb, přičemž v takovém případě pracovník nepotřebuje k výkonu zaměstnání povolení k zaměstnání. Prověřováním je však zjištěno, že se nejedná o přeshraniční vyslání k plnění úkolů polské firmy, ale o pracovní činnost, která nese znaky závislé práce k českému zaměstnavateli, a tudíž je cizinec povinen mít pro práci zaměstnaneckou kartu, modrou kartu nebo povolení k zaměstnání. Uvedená situace je jedním z přetrvávajících problémů v rámci pracovní migrace v České republice.
- Příkladem „různorodosti porušení v oblasti zaměstnání cizinců“ je případ z 23. 6. 2021, kdy byla odborem cizinecké policie Krajského ředitelství policie Praha ve spolupráci s oblastním inspektorátem práce Praha a Speciální pořádkovou jednotkou Praha provedena policejní akce ŠTĚPÁN v prostorách stavby – rekonstrukce budovy v Praze 1. V prostorách stavby byli kontrolováni zaměstnanci, z nichž 15 cizinců (6 Ukrajina, 6 Moldavsko, 2 Arménie a 1 Rusko) nepředložilo doklady opravňující je k výkonu pracovní činnosti na území České republiky a kteří zde pracovali jako stavební dělníci a úklid stavby. Šest cizinců předložilo pouze biometrické cestovní doklady Moldavska, 4 cizinci předložili pouze biometrické cestovní doklady Ukrajiny, 2 cizinci předložili biometrické cestovní doklady Ukrajiny s vylepenými vízy Polska D/05A/MULT a 1 cizinec předložil cestovní doklad Arménie s vylepeným vízem Polska D/05A/MULT. Jeden cizinec předložil biometrický cestovní doklad Ruska s vylepeným vízem České

republiky C/zaměstnání/MULT, které bylo vydáno pro jinou firmu, kam zatím cizinec nenastoupil, jelikož přicestoval na území České republiky dne 21. 6. 2021 a měl být ještě v karanténě. Jeden cizinec předložil pouze Českou republikou vydaný průkaz o povolení k pobytu cizince za účelem zaměstnání, kterému skončila platnost v 08/2020 a svůj cestovní doklad Arménie měl v Německu, kde pobýval asi 6 předchozích měsíců. Čtyři cizinci zde zřejmě pracovali přes jinou firmu. S cizinci bylo zahájeno správní řízení ve věci správního vyhoštění z území členských států Evropské unie.

Za účelem vydávat se za státní příslušníky členských států Evropské unie si cizinci pořizují neregulární doklady totožnosti, které předkládají zaměstnavateli (a následně při kontrolách také policii, pracovníkům celní správy, úřadu práce, oblastního inspektorátu práce atd.). V roce 2021 byl tento jev policisty odborů cizinecké policie krajských ředitelství Policie České republiky řešen v menší míře než v letech předchozích. Nejčastěji zneužívaným dokladem byl průkaz totožnosti občana Rumunska. Např.:

- V únoru 2021 prováděla hlídka odboru cizinecké policie Krajského ředitelství policie Pardubického kraje pobytovou kontrolu v provozovně společnosti v Chocni. V rámci této kontroly byla při výkonu pracovní činnosti vyzvána k prokázání totožnosti cizinka, která svou totožnost prokázala až po poskytnuté potřebné součinnosti na ubytovně, a to předložením biometrického cestovního pasu Moldavska. Vízum, které by cizinku opravňovalo k výkonu pracovní aktivity na území České republiky, nebylo předloženo, stejně tak nebylo předloženo žádné povolení k zaměstnání vydané Úřadem práce České republiky. Po provedeném šetření, včetně šetření v informačních systémech Policie České republiky, byla cizinka vyzvána, aby předložila ke kontrole také průkaz totožnosti Rumunska, na který je na ubytovně nahlášena. Na tuto výzvu cizinka přeložila rumunský doklad, kdy bylo zjištěno, že se jedná o padělaný doklad. Ve své výpovědi cizinka následně uvedla, že padělaný doklad totožnosti si zařídila za úplatu 200 € v roce 2017 v Moldavsku. Na podzim 2020 dostala nabídku na práci v České republice, a proto v listopadu 2020 přicestovala do České republiky. Začátkem ledna 2021

nastoupila do zaměstnání v provozovně v Chocni. Padělaný doklad poprvé použila při nástupu do zaměstnání a poté při ubytování ve Vysokém Mýtě. Žádnou pracovní smlouvu sjednanou neměla, nevěděla, pro koho pracuje, jako zaměstnavatele vnímala prostředníka ukrajinské národnosti jménem Dimitrij, který ji vše zařizoval.

- V květnu 2021 byl policisty odboru cizinecké policie Krajského ředitelství policie Plzeňského kraje v rámci pobytové kontroly zaměřené na zaměstnanost prováděné ve společnosti v Boru kontrolován cizinec, který byl ve firmě zaměstnán pod identitou státního příslušníka Rumunska - z personálního oddělení byla předložena kopie průkazu totožnosti občana Rumunska, při kontrole však předložil biometrický cestovní pas Ukrajiny, vydaný na stejnou identitu, jako byla uvedena v kopii průkazu totožnosti občana Rumunska. Rumunskou stranou bylo sděleno, že v rumunských evidencích osoba neprochází a doklad tohoto čísla byl sice vydán, ale jiné osobě; jednalo se tedy o kopii padělaného průkazu totožnosti občana Rumunska.

V souvislosti s pandemií COVID-19 byly zjištěny i případy padělání lékařských potvrzení o negativním výsledku PCR testů na SARS CoV-2. Např.:

- V prosinci 2021 sdělil komisař oddělení hospodářské kriminality služby kriminální policie a vyšetřování Strakonice občanu Rumunska obvinění ze spáchání přečinu zpronevěra a padělání a pozměnění veřejné listiny, kterého se dopustil jako koordinátor pro agenturu práce, když koncem roku 2020 ve čtyřech případech v ordinaci lékaře ve Vodňanech předložil celkem 18 kusů lékařských potvrzení o negativním výsledku PCR testů na SARS CoV-2 z Nemocnice Strakonice, nutných pro vstup na území České republiky a které vyžadovala firma před nástupem do zaměstnání. Prověřením bylo zjištěno, že Nemocnice Strakonice nikdy uvedená potvrzení nevydala a osoby na nich uvedené nikdy netestovala.

Osoby při porušování účelu pobytu jsou policisty odborů cizinecké policie krajských ředitelství Policie České republiky odhalovány nejen na základě vlastní činnosti nebo v rámci spolupráce s ostatními subjekty, ale také na základě anonymních podnětů.

Např.:

- V měsíci říjnu 2021 byly na odbor cizinecké policie Krajského ředitelství policie Zlínského kraje doručeny 2 podněty k provedení pobytové kontroly z důvodu podezření na výkon práce bez povolení. Jeden anonymní podnět upozorňoval (26. 10. 2021) na možné neoprávněné zaměstnávání cizinců na stavbě v obci Kvasice (okres Kroměříž), a proto zde byla provedena pobytová kontrola, kdy bylo zjištěno 5 občanů při provádění výkonu pracovní činnosti bez povolení a bylo s nimi zahájeno správní řízení o správním vyhoštění. Druhý podnět (20. 10. 2021) upozorňoval na neoprávněné zaměstnávání cizinců v obci Lešná (okres Vsetín), kdy u 3 občanů Ukrajiny bylo zjištěno, že provádí výkon pracovní činnosti bez povolení.

Dále byly policisty odborů cizinecké policie krajských ředitelství Policie České republiky prověřovány poznatky vedoucí k činnosti osob napomáhajících k neoprávněnému zaměstnávání. Jedná se zejména o případy, kdy osoby zprostředkují zaměstnání cizincům, kteří nemají platné povolení k zaměstnání, nebo z důvodu snazšího nástupu do zaměstnání těmto osobám opatří padělané či jinak pozměněné doklady totožnosti v úmyslu, aby byly užity jako pravé. Např.:

- Policisty odboru cizinecké policie Krajského ředitelství policie Kraje Vysočina byly zahájeny úkony trestního řízení s jednatelem 2 společností (s.r.o.) - občan Ukrajiny - pro přečin neoprávněné zaměstnávání cizinců podle § 342 odst. 1, 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, na základě provedené pobytové kontroly v areálu společnosti ve Světlé nad Sázavou, kde na místě byli zajištěni 2 občané Moldavska a 1 občan Ukrajiny nedisponující žádným platným oprávněním k výkonu výdělečné činnosti na území České republiky. Lustrací v informačním systému Úřadu práce České republiky – Zaměstnavatel cizinců, a dožádáním úřadu práce k oprávněnosti k zaměstnání právníky osobami bylo zjištěno, že žádná ze zaměstnávajících společností neměla v období od 24. 5. 2017 do 5. 8. 2021 oprávnění zaměstnávat cizince, ani nevystupovala jako agentura zprostředkující zaměstnání na území České republiky. Prověřováním bylo zjištěno, že vzhledem k počtu neoprávněně zaměstnaných cizinců a časovému období, po které docházelo ke zprostředkování zaměstnání cizincům, je zřejmé, že se jednalo

o činnost soustavnou, opakovanou a prováděnou za účelem dosažení zisku, kdy pro jiného mohl být získán značný prospěch (cca 7,8 mil. Kč).

15. Činnost Ministerstva zahraničních věcí

Kvóty pro ekonomickou migraci a migrační programy

Ekonomická migrace do ČR je od roku 2019 pro mnohé třetí země regulována ročními kvótami. Nařízením vlády č. 220/2019 Sb.¹⁴, jsou stanoveny maximální počty žádostí o zaměstnanecké karty a víza k pobytu nad 90 dnů za účelem podnikání, které lze ročně podat na vybraných zastupitelských úřadech ČR (dále též jen „ZÚ“). Toto nařízení provádí ustanovení § 181b zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (dále též jen „zákon o pobytu cizinců“). V roce 2020 byla novelizačním nařízením č. 556/2020 Sb.¹⁵ nově nastavena výše kvót pro zaměstnanecké karty, k další aktualizaci kvót pak došlo prostřednictvím nařízení č. 233/2021 Sb.¹⁶. Výše kvót i navzdory ekonomickému útlumu spojenému s pandemií onemocnění Covid-19 nebyla snížena pod úroveň roku 2019, protože zájem zaměstnavatelů o zahraniční pracovníky zůstal i nadále silný; v některých případech došlo i k navýšení kvót. Nařízením vlády č. 291/2019 Sb.¹⁷ je s účinností od 1. 12. 2019 do 31. 12. 2022 nadále stanoven rovněž maximální roční počet žádostí o mimořádná pracovní víza, která mohou podat výhradně občané Ukrajiny.

V rámci stanovených kvót existuje transparentní systém preferenčního zacházení. Nástrojem pro přístup zahraniční pracovní síly, které je poskytováno přednostní

¹⁴ Nařízení vlády č. 220/2019 Sb., o maximálním počtu žádostí o vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem podnikání, žádostí o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem investování a žádostí o zaměstnaneckou kartu, které lze podat na zastupitelském úřadu

¹⁵ Nařízení vlády č. 556/2020 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 220/2019 Sb., o maximálním počtu žádostí o vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem podnikání, žádostí o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem investování a žádostí o zaměstnaneckou kartu, které lze podat na zastupitelském úřadu

¹⁶ Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 220/2019 Sb., o maximálním počtu žádostí o vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem podnikání, žádostí o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem investování a žádostí o zaměstnaneckou kartu, které lze podat na zastupitelském úřadu, ve znění nařízení vlády č. 556/2020 Sb.

¹⁷ Nařízení vlády č. 291/2019 Sb., o mimořádném pracovním vízu pro státní příslušníky Ukrajiny pracující v zemědělství, potravinářství nebo lesnictví

zacházení při náběru žádostí o pobytová oprávnění na ZÚ, jsou níže uvedené migrační programy schválené vládou ČR za účelem dosažení ekonomického přínosu pro ČR:

1. Program vysoce kvalifikovaný zaměstnanec,
2. Program klíčový a vědecký personál,
3. Program kvalifikovaný zaměstnanec,
4. Program mimořádné pracovní vízum pro státní příslušníky Ukrajiny pracující v zemědělství, potravinářství nebo lesnictví.

Kvóta pro každý ZÚ je vždy rozdělena tak, že samostatný počet míst je vyčleněn pro účastníky programů, kterým termín podání žádosti stanovuje ZÚ na základě instrukce z MZV. Pro cizince žádající mimo programy, kteří se k podání žádosti objednávají sami, je pak rezervována tzv. zbytková kvóta.

O zařazení do programů zahraniční zájemci sami nežadají, žádosti o jejich zařazení podává zaměstnavatel, který musí splnit stanovená kritéria. Do programů nemohou vstupovat zaměstnavatelé, kteří nemají vyrovnané závazky vůči státu, neplní své zákonné povinnosti, porušují právní předpisy či nepřispívají k rozvoji ekonomiky a zaměstnanosti vytvářením pracovních míst. Jedním z kritérií jsou také minimální výše mezd pro různé kategorie pracovních migrantů, které slouží jako prevence sociálního dumpingu a posilují ekonomické postavení zahraničních pracovníků. Na základě kritérií stanovených pro účast v těchto programech dochází k důslednějšímu prověřování zaměstnavatelů z hlediska jejich serióznosti a přínosu pro český stát, které jde nad rámec požadavků stanovených zákonem pro standardní migrační proces. Programy tak představují účinný nástroj řízení pracovní migrace a prevence rizik, která s ní mohou být spojena.

Statistické údaje za rok 2021

Ze statistiky MZV¹⁸ vyplývá, že v roce 2021 bylo na ZÚ přijato celkem 275.799 žádostí o víza a pobytová oprávnění, což představuje nárůst oproti r. 2020 (s 221.930 přijatými žádostmi), ale zároveň je tento počet významně nižší než v předešlých letech. Značný pokles v počtu přijatých žádostí byl zapříčiněn pandemií onemocnění Covid-19, která poznamenala činnost všech ZÚ během let 2020 i 2021.

Schengenská víza

Z výše uvedeného množství požádalo o krátkodobá schengenská víza celkem 207.447 cizinců. Největší část z těchto žádostí tvořily žádosti o víza za účelem zaměstnání (185.425 žádostí), jejichž počet byl oproti r. 2020 více než dvojnásobný. Bližší údaje jsou uvedeny v následující tabulce:

Tabulka 1: Žádosti o schengenská víza za účelem zaměstnání a za účelem sezónního zaměstnání v letech 2020 a 2021

Účel pobytu	Počet podaných žádostí		Počet kladně vyřízených žádostí	
	2020	2021	2020	2021
Zaměstnání	85 437	185 425	83 946	179 894
Sezónní zaměstnání	12 970	5 145	12 583	5 395

Zdroj: MZV

Dlouhodobá víza a pobytová oprávnění

¹⁸ Statistické údaje poskytnuté MZV jsou aktuální ke dni 18. 7. 2022.

V roce 2021 bylo ZÚ přijato celkem 68.352 žádostí o dlouhodobé vízum nebo pobytové oprávnění, což opět představuje nárůst oproti roku 2020 (44.463 žádostí), ale tento počet je stále celkově nižší než v „předcovidových“ letech.

Z hlediska sledované problematiky jsou relevantní údaje o žádostech o pobytové tituly za následujícími účely:

- zaměstnání (žádosti o zaměstnaneckou kartu),
- dlouhodobé vízum za účelem podnikání (osoba samostatně výdělečně činná - OSVČ) a výkonný manažer - účast v právnické osobě,
- povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání ve zvláštních případech (tzv. modrá karta),
- výzkumný pracovník,
- sezónní zaměstnání.

Údaje z níže uvedené tabulky č. 2 ukazují, že počty podaných žádostí za účely uvedenými výše se - po poklesu v roce 2020 – přiblížily v roce 2021 počtům z roku 2019.

Tabulka 2: Žádosti o dlouhodobá víza nebo pobyty za vybranými účely v letech 2019 - 2021 ¹⁹

Účel pobytu	Počet podaných žádostí			Počet kladně vyřízených žádostí		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Zaměstnání	40 383	22 999	36 042	29 119	20 767	30 111
Sezónní zaměstnání	1 521	1 504	2 832	1 287	1 388	2 476
Podnikání / OSVČ	742	223	254	459	213	67
Výzkumný pracovník	495	315	425	440	256	416
Modrá karta	398	398	719	260	304	632

¹⁹ Údaje uvedené v tabulce vykazují počet podaných žádostí v uvedených letech 2019, 2020 a 2021, řízení o žádostech podaných v jednom roce však mohla být v některých případech ukončena až v roce následujícím.

Výkonný manažer - účast v právnické osobě	265	116	61	106	83	47
---	-----	-----	----	-----	----	----

Zdroj: MZV

Kontrolní a preventivní činnost ZÚ ČR

Problematice potírání nelegálního zaměstnávání cizinců na území ČR je v rámci MZV i ZÚ věnována kontinuálně značná pozornost. Součástí systému předvýjezdového školení konzulárních pracovníků na cílový ZÚ je vedle prezentací týkajících se teoretických a praktických aspektů procesu zpracovávání žádostí o víza a pobytové tituly zařazena i praktická přednáška týkající se tématu odhalování falešných a pozměněných dokumentů, a to včetně praktického nácviku.

ZÚ plní v procesu řízení o žádostech o udělení pobytového oprávnění i kontrolní a preventivní funkci, tj. poskytují žadatelům o víza a pobytová oprávnění relevantní informace o náležitostech a podmínkách řízení, provádějí v rámci svých pravomocí důkladnou kontrolu předkládaných náležitostí k žádostem o vízum či žádostem o pobytové povolení, upozorňují žadatele na nekalé praktiky zprostředkovatelů o zaměstnání a distribuují informační materiály preventivního charakteru, případně plní další úkoly dle potřeby. V případě výskytu jakýchkoli podezřelých jednání ZÚ informují kompetentní orgány ČR. ZÚ rovněž zpracovávají informace od žadatelů a vyhodnocují možná rizika spojená s nelegálním zaměstnáváním cizinců na území ČR, obchodem s lidmi či migračními toky cizinců do států EU. O zjištěných skutečnostech podávají odpovědným orgánům státní správy ČR zprávy a podněty k dalšímu řízení.

Vyhodnocení situace v některých státech s vysokým migračním potenciálem a s ohledem na riziko výkonu nelegální práce v ČR

Výkon vízové a pobytové agendy byl v r. 2021 na ZÚ výrazně ovlivněn celosvětovou pandemií Covid-19 a na ni reagujícími ochrannými opatřeními Ministerstva zdravotnictví ČR, která částečně nebo úplně omezovala druhy žádostí, které byly ZÚ oprávněny přijímat. Tato omezení se obecně spíše netýkala zahraničních pracovníků

zařazených do programů cílené ekonomické migrace do ČR, nicméně vztahovala se např. na žádosti o krátkodobá víza za účelem zaměstnání. Některé ZÚ byly rovněž v průběhu roku dočasně uzavřeny jak z důvodu zařazení dané země na seznam s extrémním rizikem nákazy Covid-19, tak z důvodu onemocnění personálu ZÚ. K úplnému uvolnění agendy v oblasti dlouhodobých víz a pobytů došlo na podzim 2021 (pozn.: u krátkodobých víz až v dubnu 2022).

Od konce roku 2021 zaznamenávají některé ZÚ nový a potenciálně negativní jev v podobě vyššího počtu cizinců, kteří mají v zemích jejich působnosti pouze povolení k pobytu (tj. nejsou občany daných zemí) a zároveň hodlají podávat žádosti o vízum či pobyt za účelem výdělečné činnosti v ČR. Jedná se především o občany Bangladéše, popř. Filipín, Nepálu či Pákistánu, kteří začali ve zvýšeném počtu usilovat o podání své žádosti na ZÚ ČR v Koreji, Saúdské Arábii a Spojených arabských emirátech (v roce 2022 rovněž na ZÚ ČR v Jihoafrické republice a v Singapuru). K příspěvkům vybraných ZÚ působících v zemích cílené ekonomické migrace do ČR a/nebo v zemích s potenciálně vyšším migračním rizikem jsou proto nově zařazeny i příspěvky ZÚ Soul, ZÚ Rijád a ZÚ Abú Dhabí.

Ázerbájdžán (ZÚ Baku):

V roce 2021 bylo na ZÚ podáno celkem 26 žádostí o zaměstnanecké karty. V rámci programu Klíčový a vědecký personál bylo podáno 11 žádostí, z toho 3 žádosti o modré karty. Žádost o schengenská víza za účelem zaměstnání nebyla v roce 2021 přijata žádná.

Migrace z Ázerbájdžánu do ČR a schengenského prostoru je primárně motivována ekonomicky. Zásadní faktor představuje vývoj ekonomiky Ázerbájdžánu, která je i nadále závislá na ceně ropy jako výrazně dominantní exportní komoditě. V nejbližších letech se bude Ázerbájdžán potýkat s důsledky konfliktu o Náhorní Karabach, který byl ukončen v roce 2020 po 44 dnech války, ale i saturací pracovního trhu v Turecku a především v Ruské federaci, která je hlavní cílovou zemí pro pracovní migraci z Ázerbájdžánu. Z pohledu ZÚ jsou rizikové žadatelé většinou mladí, svobodní, nedostatečně kvalifikovaní, ekonomicky nezakotvení muži, popř. mladé, ekonomicky

slabé rodiny s několika dětmi, s nízkým vzděláním, pocházející často z odlehlých regionů. Riziku nejen pracovního vykořisťování, včetně obchodování s lidmi, jsou vystaveni zejména ti žadatelé o zaměstnanecké karty a schengenská víza za účelem zaměstnání, kteří nerozumí rusky (ani česky či anglicky) a jsou bez možnosti efektivně se bránit případným zprostředkovatelům práce, respektive organizovanému zločinu. Žádosti o zaměstnanecké karty vysoce kvalifikovaných pracovníků jsou nabírány jen velmi zřídka. Žádosti o víza za účelem zaměstnání ve většině případů obsahují pracovní smlouvy uzavřené se společnostmi s ručením omezením se sídlem v ČR, jejichž jednatele jsou buď příslušníky členských států EU (Španělsko, Německo a další), nebo jsou to původně občané třetích zemí s vazbou na Ázerbájdžán, ale i Rusko, Ukrajinu a jiné postsovětské republiky. Zmiňované společnosti většinou nemají vlastní výrobu a jsou tudíž pouze poskytovateli nekvalifikované pracovní síly distribučním, stavebním a dalším firmám v ČR, obvykle za minimální mzdu.

Po obnově vízového procesu poskytování schengenských víz v roce 2022 je nadále třeba počítat s vyšším rizikem ekonomicky motivované migrace z Ázerbájdžánu v porovnání s předchozím obdobím. Zvýšenou pozornost bude nutno věnovat podpůrným dokladům k jednotlivým žádostem a společnostem v Česku, které zprostředkovávají zaměstnání nízkokvalifikovaným zaměstnancům, aniž by samy byly poskytovateli pracovních míst.

Bělorusko (ZÚ Minsk):

Pracovní migrace z Běloruska vychází primárně z omezené možnosti uplatnění na vnitřním trhu práce a dosažení dostatečného výdělku v domovské zemi, které jsou dané malou výkonností ekonomiky a politickou kontrolou života ze strany vládnoucího režimu. Specifické podmínky pro migraci Bělorusů současně vytváří plně otevřený přístup do Ruské federace z jedné strany a přímé sousedství se zeměmi EU na straně druhé, kde zejména s Polskem a Litvou má běloruská společnost silné vazby historické a kulturní, často i osobní a rodinné. Běloruští občané hledající uplatnění v zahraničí představují vesměs kvalifikovanou pracovní sílu. Z hlediska profesí se jedná zejména

o řidiče, dělníky ve výrobě, ale i o IT specialisty a zdravotníky. Dle informací ZÚ není Bělorusko významným zdrojem nelegální pracovní migrace do ČR.

Medializace protestů běloruské společnosti po prezidentských volbách v srpnu 2020 v českých médiích prohloubila informovanost o Bělorusku a současně i zájem českých zaměstnavatelů. Důsledkem bylo navýšení limitů vládních programů ekonomické migrace na 2 200 žádostí o zaměstnaneckou kartu ročně. Tato kvóta nebyla v roce 2021 naplněna.

V roce 2021 bylo přijato celkem 722 žádostí o pobytové tituly za účelem výdělečné činnosti a 1244 žádostí o schengenská víza za účelem zaměstnání či sezónního zaměstnání. V této souvislosti ZÚ několikrát upozorňoval na možné zneužití uděleného víza pracovními agenturami, a to zejména následným přidělením pracovníka na jiný typ práce. Tato kategorie žadatelů se také následně projevila jako nejrizikovější z hlediska žádostí o azyl. Přestože celkově jsou – vzhledem k politické situaci v Bělorusku – počty azylantů překvapivě nízké, jedná se nyní takřka výhradně o osoby s krátkodobým pracovním vízem uděleným na základě rozhodnutí Úřadu práce ČR o pracovním umístění v potravinářském průmyslu.

Bělorusko celkově není významným zdrojem nelegální pracovní migrace do ČR. Současné politické události, stav společnosti, omezené možnosti uplatnění zejména mladých lidí a současně stávající rozhodnutí o zastavení udělování víz a pobytových oprávnění občanům Běloruska však mohou tuto situaci v blízké budoucnosti změnit.

Filipíny (ZÚ Manila):

Pro Filipíny je příznačné, že stát dbá o eliminování nelegálních aspektů zaměstnávání vlastních občanů v zahraničí. Jedná se o velmi byrokratický, avšak poměrně funkční systém spočívající v tom, že si filipínský občan hledá práci v zahraničí, včetně splnění všech podmínek přijímající země, ale zároveň musí splnit řadu podmínek daných filipínskými předpisy. Na výjezd sjednává smlouvu nejen se zaměstnavatelem přijímající země, ale také s filipínskou pracovní agenturou a Filipínským úřadem pro zahraniční zaměstnávání. Filipínští pracovníci se musí mimo jiné zavázat, že budou

respektovat filipínské předpisy i předpisy přijímající země. Vzhledem k výše uvedenému se Filipíny nejeví jako rizikové teritorium.

Filipíny jsou celosvětově jedním z hlavních exportérů pracovní síly. Vysoký počet pracovních migrantů souvisí se socioekonomickou situací, kdy pod hranicí chudoby žije až 25 % obyvatel. Pracovní migrace je běžná, oblíbená a má zde tradici. Není vnímána jako opuštění rodiny, ale naopak jako příležitost pro její materiální zabezpečení a umožnění vzdělání dětem a zajištění rodinného zázemí. Silná filipínská komunita v zahraničí umožňuje snazší získání práce. Poměrně častým jevem je výchova dětí prarodiči nebo příbuznými, zatímco jeden nebo oba rodiče pracují v zahraničí a posílají domů finanční prostředky. Celkově je v zahraničí legálně zaměstnáno více než 10 milionů filipínských občanů.

Filipíny byly zařazeny do vládního programu Kvalifikovaný zaměstnanec, současná roční kvóta činí 2000 žádostí o zaměstnaneckou kartu. V roce 2021 bylo na ZÚ Manila podáno 652 žádostí o zaměstnanecké karty v rámci výše zmíněného programu, 24 zaměstnaneckých karet mimo něj a 12 žádostí v programu Klíčový a vědecký personál.

Pro zaměstnavatele v určitých sektorech je znalost angličtiny Filipínců jejich konkurenční výhodou. Filipínci se za prací stěhují bez rodinných příslušníků a v cizí zemi chtějí zůstat pouze po dobu trvání pracovního povolení, následně se plánují navrátit do vlasti za rodinou. ZÚ Manila má proto za to, že se v rámci pracovní migrace jedná o jednu z nejkonkurenceschopnějších skupin pracovních migrantů. Některé české zaměstnavatele však může odradit potřeba filipínské personální agentury registrované u Filipínského úřadu pro zahraniční zaměstnávání, nicméně i přes byrokratickou přebujelost se jedná o funkční systém, který filipínským občanům garantuje jak možný návrat do vlasti, tak uhrazení mezd v případě, že jim mzdy neuhradil zahraniční zaměstnavatel.

V souvislosti s válkou na Ukrajině se pohledy českých zaměstnavatelů začínají obracet právě na pracovní sílu z Filipín.

Indie (ZÚ Dillí) :

ZÚ Dillí přijímá žádosti o pobytové tituly za účelem výdělečné činnosti v rámci Programu kvalifikovaný zaměstnanec (roční kvóta 600 žádostí o zaměstnanecké karty) i v rámci Programu vysoce kvalifikovaný zaměstnanec a Programu klíčový a vědecký personál (celková roční kvóta 500 žádostí o zaměstnanecké karty). Náběr žádostí o zaměstnanecké karty mimo uvedené programy neprobíhá.

V roce 2021 bylo na ZÚ Dillí přijato celkem 557 žádostí o dlouhodobé pobytové tituly za účelem zaměstnání (508 - zaměstnanecká karta, 44 - modrá karta a 5 - karta vnitropodnikově převedeného zaměstnance).

V rámci Programu vysoce kvalifikovaný zaměstnanec a Programu klíčový a vědecký personál během zpracování žádostí nebyla zaznamenána závažná pochybení nebo problémy ani ze strany žadatelů, ani ze strany kontaktních osob. Žadatelé byli vybaveni potřebnými dokumenty a pouze ojediněle byly žádosti neúplné.

Naproti tomu, v případě Programu kvalifikovaný zaměstnanec se ve většině případů jednalo o žadatele se základním vzděláním nebo bez vzdělání. Řada z těchto žadatelů hovořila pouze hindí nebo jiným místním jazykem. Žádosti ve větší míře nebyly kompletní. Tyto žadatele lze hodnotit jako migračně rizikové. ZÚ Dillí má informace o tom, že řada z nich po obdržení víz k práci u českého zaměstnavatele nenastoupila ani svoji přítomnost nikterak nezdůvodnila. Stejný jev hlásí také ostatní východoevropské země EU a lze předpokládat, že žadatelé ve skutečnosti po obdržení víz zamířili do některé ze zemí západní Evropy se silnou indickou diasporou (neboť žádosti o azyl už z jejich strany podány nebyly). Řadě dalších nebyl umožněn nástup do letadla ze strany evropských policejních migračních důstojníků vzhledem k nesrovnalostem v jejich dokladech (např. letenky mimo ČR) či absolutní neznalosti účelu cesty. Na ZÚ Dillí dokonce došlo k pokusu o podvod spočívající v záměně identity při podání žádostí. Obdobné pokusy značně usnadňuje skutečnost, že řada žadatelů z nízkopříjmových vrstev má pouze jedno jméno, nikoliv příjmení. I u lidí, kteří příjmení mají, toto často značí příslušnost k náboženské skupině či kastě. Když se

k tomu připočte obliba určitých křestních jmen, výsledkem jsou miliony lidí disponujících zcela stejným jménem.

Kromě výše uvedených pobytových titulů bylo možno žádat rovněž o dlouhodobá víza za účelem sezónního zaměstnání, ačkoliv tento titul začal být ve velkém využíván až v roce 2022. Kvalita žadatelů odpovídá profilu účastníka Programu kvalifikovaný zaměstnanec.

S ohledem na omezení daná pandemií Covid-19 byly v roce 2021 přijaty pouze jednotky žádostí o schengenská víza za účelem zaměstnání či sezónního zaměstnání. Žadatelé přitom měli být v ČR zaměstnání zejména na nízko kvalifikovaných profesích (nejčastěji dělníci, pomocní pracovníci v lesnictví a podobně), přičemž předpokládaná výše hrubé mzdy zaměstnance se pohybovala na úrovni minimální mzdy v ČR. Předložené dokumenty v řadě případů trpěly vadami (např. předkládaná potvrzení o ubytování a letenky přesahovaly deklarovanou dobu pobytu). ZÚ Dillí se ojediněle setkával také s nedůvěryhodnými povoleními k zaměstnání. Typický profil žadatele o schengenské vízum za účelem zaměstnání představovali v roce 2021 mladí nezaměstnaní muži z migračně rizikových částí Indie (Paňdžáb, Haryana) bez vízové historie. Z výše uvedených důvodů byly tyto žádosti o schengenská víza za účelem zaměstnání v naprosté většině případů zamítnuty. Výše uvedené charakteristiky v případě krátkodobých víz platí rovněž pro občany Nepálu, jejichž žádosti ZÚ Dillí rovněž zpracovává.

Kazachstán/Kyrgyzstán (ZÚ Nur-Sultan):

Problematika pracovní migrace zajímá širokou veřejnost v obou zemích a stala se velmi přitažlivou nejen pro oficiální zprostředkovatele, ale ve zvýšené míře také pro zprostředkovatele nespolehlivé až nelegální. Nekalí zprostředkovatelé se zaměřují především na žadatele o krátkodobá pracovní víza za účelem pobytu zaměstnání a sezónní zaměstnání, kterým jsou velmi často slibovány nereálné skutečnosti.

Kazachstán je zařazen do Programu kvalifikovaný zaměstnanec. Ve druhé polovině roku 2021 došlo k navýšení příslušné kvóty z 300 na 500 žádostí o zaměstnaneckou

kartu ročně, za rok 2021 bylo přijato celkem 374 žádostí v rámci tohoto programu. Dochází k růstu počtu žádostí o zaměstnanecké pobytové tituly od žadatelů s vysokou kvalifikací, nejčastěji se jedná o odborníky ve sféře informačních technologií. V rámci všech programů ekonomické migrace je poměrně vysoká spolehlivost žadatelů, na podání žádosti se dostaví drtivá většina z nich.

V roce 2021 bylo přijato pouze 33 žádostí o schengenská krátkodobá víza za výdělečným účelem, prakticky všechny byly prověřeny pohovorem, který nezřídka odhalil nesrovnalosti či přímo podvody ze strany různých zprostředkovatelů.

Za riziko pro možné zneužití pracovníků z Kazachstánu a Kyrgyzstánu lze považovat nižší úroveň vzdělání v porovnání s ČR, případně i možnost opatření si padělaného dokladu o vzdělání nebo odborné způsobilosti. Dále je třeba upozornit na sníženou schopnost žadatelů rozlišovat mezi legální a nelegální prací či rozeznat nedodržování podmínek pracovní smlouvy.

Moldavsko (ZÚ Kišinev) :

Moldavsko zůstává zemí s vysokým migračním potenciálem; důvody této migrace jsou především velká nezaměstnanost, zvláště na vesnicích, nízké platy a chudoba.

Moldavsko je zařazeno do Programu kvalifikovaný zaměstnanec, ve druhé polovině roku 2021 došlo k navýšení příslušné kvóty na 1000 žádostí ročně. Zájem o program je stabilní, poptávka po podání žádosti o zaměstnaneckou kartu mimo program pak několikanásobně převyšuje stanovenou kvótu (100 žádostí ročně).

Naprostou většinu žadatelů o pobytová oprávnění za účelem zaměstnání v Moldavsku tvoří žadatelé s nízkou úrovní vzdělání, kteří vykonávají práce v zemědělství, na stavbách, v průmyslu atd. Samostatné zpracování žádosti o vízum je ve většině případů nad jejich schopnosti, takže jsou vydáni na pospas různým prostředníkům. Jedno z rizik, které je spojené s migrací z Moldavska, je to, že ve skutečnosti mohou pracovat někde jinde než u zaměstnavatele uvedeného v žádosti a agentury jim mohou nabízet neadekvátní pracovní podmínky.

U krátkodobých víz za účelem zaměstnání je hlavním problémem obcházení pravidla o pobytu max. 90 dní v rámci jakéhokoliv 180-denního období. Řada žadatelů platnost víz překračuje, což ZÚ zjistí až zpětně při další žádosti. Současně se objevily případy, kdy někteří žadatelé měli zároveň dva cestovní pasy (někdy i dvojí občanství, např. Ukrajiny a Moldavska). Do jednoho pasu získali vízum na tři měsíce, pak se vrátili a vycestovali na druhý pas bezvívově, například za deklarovaným účelem turistiky. U žadatelů z Podněstří (kterých může být cca 10 % ze všech žadatelů) pak není reálně možné prověřit jejich bezúhonnost, protože v moldavském trestním rejstříku, ze kterého předkládají výpis, nejsou evidovány trestné činy spáchané v Podněstří.

Velká část nelegální pracovní migrace probíhá mimo dosah velvyslanectví v Kišiněvě, vzhledem k tomu, že Moldavané mohou cestovat do ČR bez víza a údajně využívají způsoby, jak obejít pravidlo o maximálním pobytu 90 dnů (například tím, že při výstupu ze schengenské zóny za úplatek nedostanou razítko s datem odjezdu).

Budoucí vývoj bude záviset na vývoji moldavské ekonomiky a přesuny preferencí mezi jednotlivými migračními destinacemi. Moldavský migrační potenciál je ale omezený zejména tím, že v zahraničí již pracuje velmi vysoký podíl obyvatel, takže mnozí zaměstnavatelé při hledání zaměstnanců s určitou kvalifikací často zjišťují, že takových zaměstnanců v zemi zůstalo již jen velmi málo. Zbývající obyvatelé by mohla přimět k migraci pouze vážná ekonomická krize, která by uvrhla další část společnosti pod hranici chudoby.

Mongolsko (ZÚ Ulánbátar) :

Mongolsko je zařazeno do Programu kvalifikovaný zaměstnanec se stávající kvótou 1 000 žádostí o zaměstnaneckou kartu ročně.

V ČR se v současné době nachází zhruba 11,5 tisíce občanů Mongolska, většina z nich je v ČR zaměstnána v automobilovém, masném, elektronickém a textilním průmyslu, i kovovýrobě. Přestože je poptávka po levné zahraniční pracovní síle stále vysoká, potenciální krize v české ekonomice by mohla zapříčinit ztrátu zaměstnání značného počtu zahraničních zaměstnanců, zvláště ve výrobě.

ZÚ Ulánbátar nadále eviduje informace o pochybné činnosti některých zprostředkovatelů, kteří za úplatu (v rozmezí 1 000 až 2 500 euro na osobu) vybírají konkrétní zájemce o práci v ČR a shromažďují pro ně potřebnou dokumentaci, aniž by tyto adepty upozornili, že bez odborného prověření jejich kvalifikace je firma již ve zkušební době propustí nebo jim pobytové oprávnění vůbec nebude uděleno. Zprostředkovatelé zneužívají finanční tísně zvláště mladých nezaměstnaných Mongolů tím, že je takto hned na začátku „zadluží“. Uchazeči o práce jsou pak nuceni vzít prakticky jakoukoli práci, aby svůj dluh zprostředkovateli splatili. Záležitost se dle nejnovějších poznatků týká i uchazečů podávajících žádosti v rámci vládních programů ekonomické migrace.

ZÚ dále zaznamenává opakované závažné chyby zaměstnavatelů při definování požadavků na vzdělání u pracovního místa – zaměstnavatelé často a zbytečně uvádějí příliš vysoké nároky na vzdělání, které uchazeči nemohou formálně splnit.

Srbsko (ZÚ Bělehrad) :

Srbsko je zařazeno do Programu kvalifikovaný zaměstnanec se stávající kvótou 1 900 žádostí o zaměstnaneckou kartu ročně, která není naplňována z důvodu nedostatečné poptávky.

V Srbsku se nezaměstnanost pohybuje kolem 10 %, výše průměrného čistého platu dosahuje cca 13 tis. Kč, což jsou hlavní důvody, proč se místní obyvatelé stěhují za prací do jiných zemí (zejména zemí západní Evropy). Dalším důvodem je nespokojenost se současnou politickou situací, korupčním prostředím a problémy institučního charakteru, které se ani v roce 2021 nepodařilo výrazně zlepšit.

V roce 2021 bylo na ZÚ Bělehrad podáno celkem 946 žádostí o zaměstnaneckou kartu, přičemž 676 spadalo do Programu kvalifikovaný zaměstnanec. Pokud jde o krátkodobá víza za účelem zaměstnání, těch bylo na ZÚ v roce 2021 přijato pouze 103.

Ukrajina (GK Lvov, ZÚ Kyjev) :

Ukrajina byla v roce 2021, stejně jako v předchozích letech, stěžejní zemí pro cílenou pracovní migraci do ČR. Roční kvóta žádostí podávaných v Programu kvalifikovaný zaměstnanec činí 40 000 žádostí. Pro Ukrajinu byl rovněž vytvořen Program mimořádných pracovních víz s kapacitou 1 500 žádostí ročně. Pokud jde o schengenská víza za účelem zaměstnání či sezónního zaměstnání, v roce 2021 bylo podáváno až 100 žádostí denně, přičemž se na tyto žádosti nevztahovala omezení plynoucí z ochranných opatření Ministerstva zdravotnictví ČR.

Obecně lze říci, že Ukrajina se nejeví jako země s výrazným rizikem migrace z pohledu nelegálního zaměstnávání. V souvislosti s možností vycestovat do ČR bezvívově je určitým rizikem výkon nelegální pracovní činnosti v ČR bez náležitého víza/pobytového titulu nezbytného pro výdělečnou činnost, resp. bez pracovního povolení, či na základě polského dlouhodobého víza, které však držitele neopravňuje k výdělečné činnosti v ČR. Riziko nelegálního zaměstnání do určité míry také eliminuje skutečnost, že pro zařazení do programů řízené ekonomické migrace musí potenciální zaměstnavatel splnit předepsaná kvalifikační kritéria.

Migračně nejrizikovější skupinu představují studenti ukrajinských vysokých škol z afrických zemí a cizinci s dlouhodobým pobytem na Ukrajině z dalších migračně rizikových oblastí – zejména zemí postsovětského prostoru, kdy tyto žadatelé mnohdy právě podávají žádosti o pobytové oprávnění za účelem zaměstnání v ČR. Žádosti těchto žadatelů jsou vždy důkladně prověřovány a s žadateli je prováděn pohovor.

Rizikovým žadatelem se jeví žadatel, který nezná detaily svého pracovního pobytu v ČR, všechny podpůrné doklady pro pobyt byly získány od zprostředkovatelské agentury, byly připraveny/vystaveny totožnou osobou - v mnoha případech ukrajinským jednatelem/vlastníkem firmy (se základním kapitálem 1,- Kč, která nezveřejňovala účetní závěrky a nebylo možné ověřit skutečnou ekonomickou činnost), která pro výkon zaměstnání uzavřela nejen pracovní smlouvu, ale poskytla ubytování ve svém soukromém domě většímu počtu ukrajinských žadatelů. Specifickou rizikovou skupinou jsou negramotní žadatelé romského etnika, kdy během

pohovoru při podání žádosti byly ověřovány okolnosti a předpoklady pro zaměstnání v ČR. Také pokračuje trend nedodržení pravidla 90/180 pro krátkodobý pobyt v schengenském prostoru kvůli zneužití dvou cestovních dokladů jednou osobou.

V kontextu outsourcingu některých činností byl zaznamenán nový trend, kdy konečný český zaměstnavatel využije pro nábor svých cizozemských zaměstnanců zprostředkovatelské služby jiné společnosti (ve většině případů založené ukrajinským vlastníkem), která však nemá oprávnění Ministerstva práce a sociálních věcí ČR k výkonu činnosti pracovní agentury. Úhrada za odvedenou práci je fakturována konečnému zaměstnavateli zprostředkovatelskou agenturou, která teprve následně ukrajinskému zaměstnanci vyplácí mzdu (netřeba dodávat, že v nižší výši, než je za odvedenou práci fakturováno).

V roce 2021 v kontextu zamezení možnosti vstupu do schengenského prostoru, kdy krátkodobé cesty pro ukrajinské občany bez ukončené vakcinace byly možné pouze na základě víza za účelem zaměstnání, byly zaznamenány opakované případy zneužívání tohoto vízového titulu. Vízum bylo zneužíváno pro cesty za rodinou/příbuznými, což bylo ponejvíce zřejmé i v případech, kdy žádost podávaly nezletilé osoby, kdy při následném pohovoru vyšel najevo skutečný účel cesty. Dále díky pohovoru bylo mnohdy potvrzeno, že sám žadatel si podklady k žádosti nechal zprostředkovat od agentur, neboť absolutně neznal detaily pobytu (sám žadatel potvrdil zprostředkování podkladů k žádosti za úplaty). V konečné míře tento způsob zneužití vydaného víza, resp. povolení k zaměstnání byl potvrzen samotnými zaměstnavateli, kteří následně žádali zrušení uděleného víza, neboť cizinec do zaměstnání nenastoupil.

Neklesal počet předkládání padělků hlavního dokumentu pro doložení účelu cesty u schengenských žádostí – rozhodnutí úřadu práce o povolení k zaměstnání. Při zjištění předložení padělané veřejné listiny žadatelem (povolení k zaměstnání či dokladu o dosaženém vzdělání) byli žadatelé zařazeni do Evidence nežádoucích osob (v r. 2021 nárůst cca 10% oproti r. 2020). Několik občanů Ukrajiny v roce 2021 zneužilo vydané pobytové oprávnění za účelem zaměstnání k podání žádostí o azyl v ČR.

Uzbekistán/Tádžikistán/Turkmenistán (ZÚ Taškent) :

V dlouhodobých pobytových titulech za účelem výdělečné činnosti dominovaly žádosti o dlouhodobá víza za účelem sezónního zaměstnání, které byly přijímány v souladu s kapacitními možnostmi ZÚ. Žadatelé si tímto pobytovým titulem částečně kompenzovali omezenou až nulovou možnost náběru žádostí o zaměstnanecké karty. Jak se ukázalo, zprostředkovatelé se v jim doposud neznámém pobytovém titulu velice rychle zorientovali a začali rekrutovat žadatele z odlehlých regionů. Žadatelé o zaměstnaneckou kartu pocházeli téměř výlučně z regionu Namangan, žadatelé o dlouhodobé vízum za účelem sezónního zaměstnání pocházeli výlučně z regionu Kashkadarya (město Chirokchi) – posledně jmenovaní pak začali podávat žádosti o azyl ve Skandinávii, a to za vydatné instrukční a jiné pomoci ze strany Uzbeků žijících v ČR.

V krátkodobých pobytových titulech podávali žadatelé vízové žádosti za účelem sezónního zaměstnání a za účelem zaměstnání v potravinářské výrobě. Vzhledem k tomu, že se náklady spojené s cestou (úplata zprostředkovatelům za registraci a přípravu dokumentů, finance za letenku) nemohou během 3 měsíců žadatelům v žádném případě vrátit, jsou všechny tyto žádosti zamítány. Žadatelé pocházejí z různých regionů a stejně jako u dlouhodobých pobytových titulů si i v rámci krátkodobých víz přejí kompenzovat dlouhodobě špatnou ekonomickou situaci a nízkou uplatnitelnost na kazašských či ruských pracovních trzích. Ve vízovém centru v Dušanbe (Tádžikistán) je tak pro účel zaměstnání vyblokován pouze 1 slot týdně, ve vízovém centru v Taškentu pak 10 slotů za týden. Toto omezení je dáno mj. negativní zkušeností s hromadnými žádostmi o nové posouzení důvodů neudělení krátkodobého víza (na popud zprostředkovatelů), které neúměrně zahlcovaly kapacitu ZÚ. V Dušanbe navíc fungují tzv. centra migrace, připravující za úplatu v řádu několika tisíc USD nejen dokumenty pro podání žádosti a registraci, ale i návod, kde a jak podat žádost o azyl či na jaké osoby se obrátit v případě „využití“ krátkodobého víza k dlouhodobému pracovnímu pobytu v Schengenu (zejména v Německu a v Polsku).

Pro pracovního migranta ze zemí působnosti ZÚ platí nadále zcela stejný profil: mladý, negramotný, svobodný a nezaměstnaný muž, který nikdy necestoval za hranice své rodné země a nehovoří jinak než svým rodným jazykem. Jde o osoby z odlehlých regionů a horských vesnic. Pro registraci na podání žádosti a přípravu dokumentů vynakládají nemalé finanční prostředky (v řádu tisíců USD), často se na tuto částku skládá celá rodina či vesnice. Jedná se o osoby zcela mimo realitu běžného života, které se ani neumí podepsat, netuší, co je to e-mail či platební karta. Zabývají se chovem krav a ovcí, pro svou rodinu zabezpečují denní přísun pitné vody – to je jejich každodenní náplň. Tito lidé se po získání pobytového oprávnění nemají potřebu integrovat v nové společnosti, naopak se uzavírají a existují ve svých komunitách hierarchicky silně organizovaných. Pracují ve firmách, které mají často ukrajinské vedení, a o svých právech nemají žádné ponětí. Pracovní vykořisťování funguje a žadatelé se mu nebrání – jsou vděční alespoň za minimální mzdu, která jim je v ČR vyplácena a která v místních podmínkách znamená obrovský obnos.

Vietnam (ZÚ Hanoj) :

Ekonomickou migraci z Vietnamu do ČR ovlivňuje zejména nařízení vlády ČR č. 220/2019 Sb., které zavedlo nulovou kvótu na příjem žádostí o zaměstnanecké karty na ZÚ Hanoj. Výjimkou byl příjem žádostí o zaměstnanecké karty v Programu vysoce kvalifikovaný zaměstnanec a v Programu klíčový a vědecký personál, kde byla kvóta stanovena na 200 žádostí ročně. Vzhledem k následným případům zneužívání i těchto programů je od 1. 7. 2021 možné danou kvótu využívat pouze na Program klíčový a vědecký personál.

Vietnamská ekonomika se prokázala být odolnou i v době pandemie Covid-19. Vietnam byl jednou z mála zemí, které zaznamenaly růst HDP v roce 2020 i 2021. V souvislosti s dopady epidemie však přišlo ve Vietnamu o práci 1,4 mil. osob.

Od konce roku 2021 ZÚ Hanoj blíže prověřuje žádosti o dlouhodobá víza za účelem sezónního zaměstnání z důvodu nedůvěryhodnosti zaměstnavatelů a nízké úrovni znalosti žadatelů například ohledně zaměstnavatele, typu vykonávané práce, místa zaměstnání a výši výdělků. ZÚ Hanoj opakovaně upozorňoval na rostoucí zájem o

tento typ vízových žádostí i Ministerstvo vnitra a žádal o prověřování zaměstnavatelů na území i ve spolupráci se Státním úřadem inspekce práce. Na základě výsledků šetření zaměstnavatelů a ověření informací uvedených žadateli během pohovorů při podání žádostí bylo Odborem azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra zamítnuto 9 z celkového počtu 15 podaných žádostí.

Jižní Korea (ZÚ Soul) – žadatelé z rizikových zemí:

ZÚ Soul v roce 2021 zaznamenal nový fenomén ve zvýšeném počtu žadatelů o zaměstnaneckou kartu z rizikových zemí s dlouhodobým pracovním pobytem v Jižní Koreji. Jednalo se především o občany Bangladéše (vyšší desítky žadatelů), okrajově také žadatele z Indie, Pákistánu, Nepálu či Filipín (jednotky). Šlo přitom o muže v převážné většině ve věku mezi 25 a 45 lety. Někteří byli ženatí a měli děti, ve většině případů však jejich rodiny žily v domovské zemi. Žádosti o zaměstnaneckou kartu se týkaly dělnických profesí u českých firem, většina pozic zaručovala příjem na úrovni minimální mzdy nebo jen mírně vyšší.

Ve většině případů byly žádosti dobře připraveny ze strany zaměstnavatele v Česku a bangladéšského zprostředkovatele v Koreji. Někteří žadatelé neměli žádnou znalost angličtiny, někteří jen velmi základní komunikační znalost korejštiny. U některých měl ZÚ pochybnosti, že se pohybují na hraně gramotnosti. Většina žádostí byla ze strany rozhodčího orgánu v Česku posouzena kladně.

Saúdská Arábie (ZÚ Rijád) – žadatelé z rizikových zemí:

Zájem o podání žádosti o zaměstnaneckou kartu vůbec neprojevují žadatelé z řad občanů Saúdské Arábie či jiných zemí akreditace ZÚ Rijád (Omán, Bahrajn, Jemen). Naopak velký zájem ZÚ zaznamenal u žadatelů s dlouhodobým pracovním pobytem v Saúdské Arábii, především občanů Bangladéše. Ze strany ZÚ existuje podezření, že pobytové karty, které opravňují k pobytu v Saúdské Arábii, jsou získávány účelově a pouze proto, aby si žadatel mohl podat žádost o dlouhodobý pobytový titul v ČR/EU.

V roce 2021 bylo přijato celkem osm žádostí o zaměstnaneckou kartu, všechny od občanů Bangladéše na pozice výrobních dělníků firmy Crocodile. Šesti žádostem bylo vyhověno, u dvou bylo zastaveno řízení z důvodu nedoložení požadovaných náležitostí (neobstarání tlumočnicka). Jednalo se vždy o žadatele se základním nebo žádným vzděláním, s minimální nebo nulovou znalostí angličtiny, hovořící pouze mateřským jazykem. Z předložených dokumentů vyplývá, že za přípravou náležitostí k podání žádosti a celým následným procesem stojí vždy stejná agentura či konkrétní osoba žijící v ČR, z jejíhož jména lze vyvodit, že se nejedná o občana ČR. Druhý konec tohoto migračního řetězu sahá do Džiddy (město v západní provincii), odkud se všichni bangladéští žadatelé o zaměstnaneckou kartu rekrutovali. Dalším společným rysem byla prohlášení, že žadatel už má v ČR bratrance, kamaráda či jinou vazbu. Žádosti všech těchto žadatelů byly neúplné.

Vzhledem k přetlaku ze strany těchto žadatelů je příjem jejich žádostí kapacitně omezen. Mezi zájemci figurují obecně žadatelé z Bangladéše, v menších počtech se jedná i o občany Filipín nebo jiných států, o které mají zájem např. provozovatelé restaurací specializovaných na orientální kuchyni v ČR.

Spojené arabské emiráty (ZÚ Abú Dhabí) – žadatelé z rizikových zemí :

Spojené arabské emiráty (dále jen "SAE") tvoří nejpočetnější zemi z hlediska poměru počtu migrantů vůči domácímu obyvatelstvu a jsou pátou nejoblíbenější destinací z hlediska počtu migrantů na světě. Migrantí tvoří 88,5 % z celkového počtu všech obyvatel SAE; největší část cizinců pobývajících na území SAE pochází z Indie (27,5%), Pákistánu (12,7%), Bangladéše (7,4%), Filipín (5,5%), Íránu (4,8%) a Egypta (4,2%).

Řada potencionálních migrantů přichází do SAE za svými rodinnými příslušníky, kteří žijí v SAE dlouhodobě, i generacemi. S ohledem na místní zákony nicméně tito občané nikdy nebudou moci získat občanství SAE, a tudíž nebudou mít nárok ani na důchod či zdravotní pojištění ve stáří. Pokud se během svého pobytu v SAE dostatečně ekonomicky nezabezpečí, tak, aby mohli zůstat i v důchodovém věku, nutí je tento fakt

hledat alternativní možnosti pobytu jako pojistku proti ztrátě průčesčopnosti, kdy budou nuceni vracet se do svých problémových domovů.

Primárním hnacím motorem nelegální migrace ze SAE do Evropy je především nejistá budoucnost v SAE. Nicméně, s ohledem na stále prosperující ekonomiku a velmi dobrou bezpečnostní situaci v SAE, většina příchozích cizinců v konečném důsledku upřednostní jistotu i na západoevropské poměry vysokého příjmu a téměř vynikající bezpečnostní situaci v SAE před nejistou budoucností v evropských zemích. Pokles ekonomického růstu, či jinak politickoeconomicky nastavená politika, by se odrazil na objemu pracovních míst a možností, v první řadě u národností jako je Pákistán, Bangladéš a Nepál, a dal by se tudíž očekávat nárůst počtu žádostí o víza, a tudíž i rizikovosti ilegálního přistěhovalectví do schengenského prostoru.

Z kapacitních a migračně-bezpečnostních důvodů byl příjem žádostí o zaměstnanecké karty od cizinců s povoleným dlouhodobým pobytem v SAE omezen. Mezi jednotkami podaných žádostí o zaměstnaneckou kartu v roce 2021 bylo i několik žádostí občanů Bangladéše. Jednalo se o mladé svobodné muže, kteří se znali mezi sebou a zaslali své žádosti o udělení termínu ze stejného e-mailu. Dle zjištěných údajů vyplývá, že bydlí v dělnické části Moussafah v Abú Dhabí nebo v dělnické industriální části „chudšího“ emirátu Sharjah. Žadatelé přitom často bydlí po několika rodinách v jednom bytě nebo ve stejném bytovém komplexu a informace si tak snadno předávají. Žadatelé mají dokončenou základní školu (která ale není na úrovni základního vzdělání v ČR, většinou se jedná o dokončení několika tříd) a vykonávají práci na pozici dělníků, uklízečů nebo zahradníků. Nehovoří anglicky, nevědí, kam jedou, kde budou bydlet, jakou budou vykonávat práci a za jakou výši mzdy. Domnívají se často, že finanční údaje uvedené ve smlouvě jsou v EUR. Z důvodu neznalosti angličtiny je složité - občas téměř nemožné - s žadatelem provést pohovor. Žadatele vždy doprovází jedna stejná osoba bangladéšské národnosti, která za žadatele vše vyřizuje, žadatelům neoficiálně překládá a zároveň jim vždy poskytne hotovost nebo platební kartu na zaplacení vízového poplatku. Tato osoba u sebe vždy drží všechny podpůrné dokumenty žadatele a za žadatele tyto dokumenty při podání žádosti o vízum předkládá.

Pokud by došlo k nárůstu či rozšíření agendy zaměstnaneckých karet nebo krátkodobých víz za účelem zaměstnání v zemích Perského zálivu, stala by se ČR pravděpodobně zemí těžící z levné nevzdělané pracovní síly, která je vytržena ze svého sociálního a kulturního kontextu a snadno zneužitelná pašeráckými či vyděračnými skupinami – což je prakticky novodobé otroctví skrývající se za rouškou poskytnutých pracovních příležitostí chudému a „vděčnému“ třetízemci.

16. Činnosti Ministerstva průmyslu a obchodu

Kontrolní činnosti živnostenských úřadů:

MPO v rámci své resortní působnosti metodicky řídí a koordinuje činnost živnostenských úřadů v ČR vykonávanou podle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Živnostenské úřady v této oblasti spolupracují s dalšími dozorovými orgány, zejména s orgány cizinecké policie, dále plní též signalizační povinnost v uvedené oblasti vůči krajským soudům, finančním úřadům a dalším správním orgánům. Ke kontrole nelegálního zaměstnávání cizinců však nejsou příslušné, pokud takový případ zaznamenají v souvislosti se svou kontrolní činností, signalizují toto zjištění příslušnému orgánu dozoru, a to OIP.

V období od ledna do prosince 2021 provedly obecní živnostenské úřady 271 kontrol zahraničních fyzických osob a dále 397 kontrol právnických osob s účastí cizince ve statutárním orgánu, respektive zahraničních právnických osob. Celkem bylo tedy provedeno 668 kontrol těchto zahraničních subjektů. Nejvíce kontrol bylo provedeno v hlavním městě Praha (229), v Ústeckém kraji (93) a v Karlovarském kraji (74).

Celkem bylo v daném období při 668 kontrolách uvedených subjektů zjištěno 320 porušení živnostenského zákona a zákonů souvisejících s podnikáním, za což bylo uloženo celkem 409 pokut v celkové výši 1 310 700 Kč, v 1 350 případech bylo

sankčně zrušeno živnostenské oprávnění a v 17 případech sankčně pozastaveno provozování živnosti.

Při 271 kontrolách zahraničních fyzických osob bylo v daném období zjištěno 119 porušení živnostenského zákona a zákonů souvisejících s podnikáním, za což bylo uloženo 189 pokut ve výši 423 600 Kč, dále bylo ve 787 případech sankčně zrušeno živnostenské oprávnění a v 1 případě sankčně pozastaveno provozování živnosti. Nejvíce kontrol bylo provedeno ve Středočeském kraji (42), v Ústeckém kraji (40) a dále pak v hlavním městě Praze (37).

Pokud jde o kontrolu 397 právnických osob s účastí cizince ve statutárním orgánu, respektive zahraničních právnických osob, v daném období bylo při těchto kontrolách zjištěno 201 porušení živnostenského zákona, za což bylo uloženo 220 pokut ve výši 887 100 Kč, dále bylo ve 563 případech sankčně zrušeno živnostenské oprávnění a v 16 případech sankčně pozastaveno provozování živnosti. Nejvíce kontrol právnických osob s účastí cizince ve statutárním orgánu, respektive zahraničních právnických osob bylo provedeno v hlavním městě Praze (192), dále pak v Ústeckém kraji (53) a v Karlovarském kraji (42).

Kontroly zahraničních osob i dalších podnikatelských subjektů a jejich případné sankcionování za porušení právních předpisů má své opodstatnění a vede k postupnému zlepšení povědomí o povinnostech v rámci podnikání, tj. o povinnostech vyplývajících ze živnostenského zákona a z předpisů souvisejících s podnikáním, a tím i k dodržování právních předpisů ze strany těchto podnikatelů.

Realizace vládních programů ekonomické migrace:

Aktivity MPO v oblasti potírání nelegální migrace probíhaly v roce 2021 také prostřednictvím realizace vládních programů ekonomické migrace.

Programy a projekty zaměřené na ekonomickou migraci jsou od roku 2012 vytvářeny a realizovány v rámci meziresortní spolupráce MPO, MZV, MPSV a MV (případně také Ministerstva zemědělství a Ministerstva zdravotnictví), přičemž představují účinný

nástroj podpory migrace vybraných cílových skupin občanů třetích států, na jejichž vstupu a pobytu na území ČR má český stát zvýšený zájem.

V roce 2021 fungovaly všechny vládní programy ekonomické migrace, nicméně jejich působnost byla limitována cestovními omezeními zavedenými jednotlivými zeměmi v návaznosti na aktuální vývoj pandemické situace. Docházelo tak k častým změnám v pravidlech pro cestování a k omezování/k obnovování činnosti ZÚ ČR v zahraničí. Podmínky pro cestování do ČR byly upraveny v ochranných opatřeních Ministerstva zdravotnictví. Občané třetích zemí mohli cestovat do ČR pouze v případech přesně vymezených aktuálně platným ochranným opatřením.

Na základě dosavadních zkušeností s implementací vládních programů ekonomické migrace navrhlo MPO po projednání s ostatními dotčenými resorty a podnikatelskými svazy změny v Programu klíčový a vědecký personál a Programu vysoce kvalifikovaný zaměstnanec, které byly následně schváleny Koordinačním orgánem pro řízení ochrany státních hranic a migraci. U programu klíčový a vědecký personál se jednalo o větší zpřístupnění programu subjektům z kategorie start-up a úpravě seznamu inkubátorů a technologických investorů. V případě Programu vysoce kvalifikovaný zaměstnanec se změny týkaly rozšíření o kategorie vyslaného a vnitropodnikově převedeného zaměstnance. Byl také posílen kontrolní mechanismus při posuzování žádostí do všech vládních programů a role garantů v Programu kvalifikovaný zaměstnanec. Další specifické změny pak byly učiněny v Programu vysoce kvalifikovaný zaměstnanec a Programu kvalifikovaný zaměstnanec. Mezi nejzásadnější z nich patří zpřesnění kritéria počtu osob, které zaměstnavatel žádající o zařazení do programů v období 2 let před podáním žádosti v ČR zaměstnal či musí zaměstnávat a zakotvení výslovného zákazu provozování agenturního zaměstnávání žadatelem a personálního propojení s agenturou práce dočasně přidělující zaměstnance v případě Programu kvalifikovaný zaměstnanec.

V roce 2021 došlo rovněž k navyšování roční kvóty stanovené nařízením vlády pro zaměstnanecké karty. V případě vysoce kvalifikovaných a klíčových pracovníků se ve většině případů kvóta navyšovala ze 30 na 60 zaměstnaneckých karet ročně. V rámci Programu kvalifikovaný zaměstnanec se jednalo o navýšení kvóty pro Bělorusko

(z 800 pracovníků na 1 900 pracovníků), pro Filipíny (z 1 000 pracovníků na 2 000 pracovníků), pro Kazachstán (z 300 pracovníků na 500) a pro Moldavsko (z 600 pracovníků na 1000).

Od 1. 1 do 31. 12 2021 se MPO podílelo na realizaci následujících programů a projektů zaměřených na ekonomickou migraci ze třetích zemí:

- Program klíčový a vědecký personál určený pro investory, nově založené společnosti, start-upy a výzkumné organizace a technologické společnosti, jež mají zájem zaměstnat špičkové vysoce kvalifikované pracovníky. Program je otevřen občanům všech třetích států, přičemž spolu s pracovními migranty se jeho účastníky mohou stát i jejich nejbližší rodinní příslušníci. Žádosti o pobytová oprávnění jsou vyřizovány co možná nejrychleji, a to do 30 dnů od podání žádosti na ZÚ.
- Program vysoce kvalifikovaný zaměstnanec určený pro společnosti zaměstnávající vysoce kvalifikované pracovníky ze třetích zemí (tj. pro cizince vykonávající v ČR profese zařazené v klasifikaci zaměstnání CZ-ISCO do hlavních tříd 1 až 3: řídicí pracovníci; specialisté; techničtí a odborní pracovníci). Cílová skupina zahrnuje i zdravotnické pracovníky. Program je otevřen občanům všech třetích států, přičemž spolu s pracovními migranty se jeho účastníky mohou stát i jejich nejbližší rodinní příslušníci.
- Program kvalifikovaný zaměstnanec určený pro společnosti zaměstnávající středně až nízko kvalifikované zaměstnance (tj. pro cizince vykonávající profese zařazené do hlavní třídy 4–8 v klasifikaci zaměstnání CZ-ISCO, např. řidiči, svářeči, šičky, řezníci, montážní dělníci, pracovníci v automobilovém a chemickém průmyslu a další). O zařazení konkrétního zaměstnavatele do programu rozhodují garanti (tj. podnikatelské reprezentace v ČR a agentura CzechInvest). Pro tento program byly jako zdrojové země ekonomické migrace vybrány země, které vláda shledala jako vhodné z hlediska požadavků českého trhu práce a současně z hlediska bezpečnostních a migračních rizik. Jedná se o Filipíny, Černou horu, Mongolsko, Srbsko, Ukrajinu, Bělorusko, Indii,

Kazachstán a Moldavsko. Kapacita tohoto programu činí cca 50 000 žádostí ročně.

- Projekt Zácvik (zahájen dne 24. 11. 2014 ve spolupráci se Svazem průmyslu a dopravy ČR) je určený pro cizince ze třetích zemí, kteří jsou vysíláni zahraničními zaměstnavateli k českým právnickým (typicky výrobním společnostem), popřípadě fyzickým osobám s cílem zvyšování dovedností a kvalifikace pro účely dalšího zaměstnání těchto cizinců u jejich zahraničních zaměstnavatelů s tím, že jejich zácvik může trvat nejvýše 6 měsíců. V roce 2021 nebyl projekt Zácvik realizován – dne 12. 3. 2020 došlo k pozastavení přijímání žádostí o pobytová oprávnění na ZÚ a tím také k pozastavení realizace tohoto projektu, přičemž k obnovení jeho fungování v roce 2021 nedošlo.

Lze konstatovat, že programy ekonomické migrace se osvědčily i v době pandemie onemocnění Covid-19. Význam programů ekonomické migrace byl v roce 2021 stejně jako v roce 2020 podtržen i s ohledem na fakt, že představovaly jediný způsob, jak české firmy mohly získat kvalifikované zaměstnance ze třetích zemí na dlouhodobější pracovní vztah. Zatímco v roce 2019 bylo do Programu klíčový a vědecký personál po dobu jeho fungování zařazeno průměrně 90 cizinců měsíčně, v roce 2020 se již jednalo o více jak 130 cizinců měsíčně (v roce 2020 program fungoval necelých 10 měsíců) a v roce 2021 dokonce více než 200 cizinců měsíčně. Podobně úspěšně si v roce 2021 vedl také Program vysoce kvalifikovaný zaměstnanec. V případě Programu kvalifikovaný zaměstnanec bylo čerpání kvót pro jednotlivé země sice poznamenáno zastavováním a obnovováním přijímání žádostí o pobytová oprávnění v závislosti na epidemiologické situaci v dané zemi, přesto však u většiny zemí byla roční kvóta vyčerpána zcela nebo alespoň ze 75 %.

V. ČÁST – SHRNU TÍ

V důsledku celosvětové pandemie onemocnění Covid-19 pokračovalo omezení kontrolní činnosti orgánů inspekce práce obdobně jako v roce 2020. Početná skupina inspektorů byla v průběhu roku pověřena společně s kontrolory Úřadu práce České republiky realizací veřejnosprávních kontrol programu Antivirus a v průběhu první poloviny roku bylo více než 300 inspektorů dočasně přeloženo k výpomoci Krajským hygienickým stanicím pro účely trasování onemocnění Covid19. Zejména z těchto důvodů nebylo možné objektivně naplnit plánovaný počet provedených kontrol, nicméně zaměření kontrol v jednotlivých oblastech kontrolní působnosti a cíle těchto kontrol, tak jak je stanovil Roční program kontrolních akcí na rok 2021, byly naplněny.

Opatření související s pandemií onemocnění Covid-19 měla dopad také na počet rozhodnutí o správním vyhoštění, kdy došlo k jejich výraznému poklesu v roce 2020, který pokračoval i v roce 2021.

I přes zmíněnou pandemickou situaci a z tohoto důvodu mírně nižší kontrolní aktivitě orgánů inspekce práce (**5 222 kontrol oproti 5 557 kontrolám** v roce 2020) bylo v roce 2021 zjištěno více nelegálně pracujících osob než v roce 2020 (3 295 v roce 2021 oproti 3 110 osobám v roce 2020). Rovněž stále je platný trend, že ze zjištěných nelegálně pracujících osob je většina tvořena občany třetích zemí (v roce 2021 z počtu 3295 nelegálně pracujících osob třetizemci tvořili 2695).

Pro řešení nelegální práce je nutné akcentovat, že nelegální práce dle § 5 písm. e) bod 1 zákona o zaměstnanosti může být po věcné i procesní stránce výrazně odlišná od nelegální práce dle § 5 písm. e) bod 2 a 3, které se ze své povahy mohou dopustit pouze cizinci. Ačkoli jsou tyto druhy nelegální práce úzce provázány, vyžadují s ohledem na zákonné rozdíly odlišný přístup.

V případě nelegální práce dle § 5 písm. e) bod 1 zákona o zaměstnanosti bývá již komplikované prokázat, že se o nelegální práci jedná, a to s ohledem na nutnost prokazování jednotlivých znaků závislé práce, kdy na konkrétní posouzení jednoho skutkového stavu mohou existovat značně rozdílné právní názory.

Z tohoto důvodu MPSV plánuje upravit definici nelegální práce, tak aby bylo zřejmé, že soustavnost výkonu práce není znakem závislé práce, což v praxi způsobuje největší obtíže. Příslušná novela byla již zařazena do legislativních prací vlády.

Oblast agenturního zaměstnávání představuje významnou oblast, jejíž regulace má důležitý dopad na situaci na trhu práce a pracovní podmínky jednotlivých osob. Z tohoto důvodu je v rámci již zmíněné novely zákona o zaměstnanosti připraveno upřesnění konkrétních pravidel v oblasti agenturního zaměstnávání, které v některých ohledech zpřísňuje některé požadavky, na druhou stranu vypouští povinnost sjednaného pojištění.

V případě cizinců může mít nelegální práce různorodou povahu, od absence uzavření pracovněprávního vztahu, tak absence pracovního povolení či rozpor s povolením či absence pobytového oprávnění.

Přes zmiňovanou pandemii onemocnění Covid-19 v roce 2021 existovala poptávka zaměstnavatelů po pracovní síle. Ze statistiky MZV vyplývá, že v roce 2021 bylo na ZÚ přijato celkem 275.799 žádostí o víza a pobytová oprávnění, což představuje nárůst proti r. 2020 (s 221.930 přijatými žádostmi), ale zároveň je tento počet významně nižší než v předešlých letech. Značný pokles v počtu přijatých žádostí byl zapříčiněn pandemií onemocnění Covid-19, která poznamenala činnost všech ZÚ během let 2020 i 2021.

Jednou z forem prevence nelegálního zaměstnávání cizinců v ČR je i usnadňování legálních forem pracovní migrace. Zaměstnávání cizinců na trhu práce v ČR představuje komplexní agendu, kterou je nutno řešit jednak na úrovni mezirezortní spolupráce s dalšími ministerstvy (zejména MV, MZV, MPO) a jednak se sociálními partnery, tedy zástupci zaměstnavatelů i odborů. I za tímto cílem je připravovaná úprava institutu modrých karet, jež by měla jejich držitelům usnadnit působení na trhu práce.

MPSV je ve spolupráci s výše jmenovanými institucemi zapojeno do realizace programů ekonomické migrace. Cílem těchto Programů ekonomické migrace je zjednodušit příchod kvalifikovaných pracovníků ze zahraničí na území ČR a podpořit tak legální ekonomickou migraci proti nelegální formě ekonomické migrace. Programy

ekonomické migrace jsou navázány na nařízení vlády ke kvótám o maximálních počtech žádostí o vybrané druhy pobytových oprávnění na ZÚ ČR v zahraničí.

V roce 2020 byla nově nastavena výše kvót pro zaměstnanecké karty na následující rok 2021. Výše těchto kvót nebyla snížena pod úroveň roku 2019, protože zájem zaměstnavatelů o zahraniční pracovníky zůstával i nadále silný. Kvóty pro podávání žádostí o zaměstnanecké karty vysoce kvalifikovanými pracovníky byly dokonce navýšeny.

Souhrnné informace v oblasti potírání nelegálního zaměstnávání v ČR:

- V roce 2021 se uskutečnilo pouze úvodní zasedání MOPNZ, na kterém byl schválen jednací řád tohoto orgánu. Rovněž došlo k jednomu zasedání každé stále pracovní skupiny. Opatření, která byla v rámci pracovních skupin rozpracována byla následně přijata na řádném zasedání MOPNZ v roce 2022.
- Došlo k zakotvení nové skutkové podstaty přestupku, umožnění zastřehého zprostředkování, jejímž prostřednictvím lze postihnout i uživatele zastřehé agentury.
- Nejčastěji byly nelegálně pracující osoby zjišťovány u zaměstnavatelů v oborech stavebnictví, zpracovatelský průmysl, velkoobchod, maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel, profesní, vědecké a technické činnosti, ubytování, stravování a pohostinství. Z pohledu velikosti zaměstnavatele se nelegálního zaměstnávání nejčastěji dopouštěli zaměstnavatelé velikostní kategorie do 9 zaměstnanců, přičemž tato skutečnost je patrná již od roku 2018.
- Přes mírně snížený počet kontrol bylo kontrolami zjištěno více nelegálně pracujících osob než v roce 2020.
- Počet nelegálně pracujících cizinců výrazně převyšoval počet občanů ČR a občanů EU.

17. Seznam zkratk

Analytické centrum	Analytické centrum pro ochranu státních hranic a migraci
BOZP	bezpečnost a ochrana zdraví při práci
CIS	Informační systému cizinců
ČR	Česká republika
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
ELA	European Labour Authority (Evropský orgán pro pracovní záležitosti)
EU	Evropská unie
FS	finanční správa ČR
GFR	Generální finanční ředitelství
GŘC	Generální ředitelství cel
GŘ ÚP ČR	Generální ředitelství úřadu práce České republiky
CIS	Informační systému cizinců
Koordinační orgán	Koordinační orgán pro řízení ochrany státních hranic a migraci
MOPNZ	Meziresortní orgán pro potírání nelegálního zaměstnání
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MV	Ministerstvo vnitra
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
nařízení č. 2019/1149	nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2019/1149

NLZ	nelegální zaměstnávání
OIP	oblastní inspektoráty práce
pracovní tým tripartity	pracovní tým Rady hospodářské a sociální dohody pro zaměstnávání zahraničních pracovníků
SAE	Spojené arabské emiráty
SÚIP	Státní úřad inspekce práce
zákon o pobytu cizinců	zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů
zákon o zaměstnanosti	zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů
zákoník práce	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
živnostenský zákon	zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání ve znění pozdějších předpisů
ZÚ	zastupitelské úřady ČR